

Helsingfors

Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors 2022

Bilder

Omslag: Jussi Hellsten

s. 6 Jussi Hellsten

s. 10 Raisa Ranta

s. 16 Konsta Linkola

s. 25 Raisa Ranta

s. 26 Konsta Linkola

s. 30 Majja Astikainen

s. 35 Raisa Ranta

s. 56 Jefunne Gimpel

Illustrationer

Riku Ounaslehto

Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors från och med 1.8.2022

Innehåll

1	Grunderna för planen för småbarnspedagogik och planen för småbarnspedagogik i Helsingfors..... 5	4	Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken 38
1.1	Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan..... 6	4.1	Referensram för den pedagogiska verksamheten... 38
1.2	Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors 6	4.2	Pedagogisk dokumentation..... 39
1.3	Barnets plan för småbarnspedagogik 8	4.3	Mångsidiga arbetssätt 40
2	Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål 11	4.4	Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande 41
2.1	Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken..... 11	4.5	Lärområden 43
2.2	Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken ...13		Språkens rika värld 43
2.3	Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärostig 16		Mina många uttrycksformer..... 46
2.4	Värdegrunden 17		Jag och vår gemenskap 48
	Språkstrategi 19		Jag utforskar min omgivning 49
2.5	Synen på lärande..... 20		Jag växer, rör på mig och utvecklas 50
2.6	Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård..... 22	4.6	Preciseringar gällande språk och kultur 53
2.7	Mångsidig kompetens 23	5	Stöd för barnet 55
	Förmåga att tänka och lära sig 23	5.1	Principer och ansvar för att ordna stöd 55
	Kulturell och kommunikativ kompetens 24		Ansvar för att ordna och genomföra stödet 55
	Vardagskompetens 24	5.2	Samarbete i samband med stöd..... 57
	Multilitteracitet 25		Samarbete med barnet och vårdnadshavaren 57
	Digital kompetens 26		Sektorsövergripande samarbete..... 57
	Förmåga att delta och påverka 26	5.3	Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken 58
3	Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken 28		Allmänt stöd..... 58
3.1	Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen 30		Intensifierat stöd 58
	En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen 30		Särskilt stöd 58
	En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation 31		Stödformer 59
	Delaktighet, likabehandling och jämställdhet..... 31	5.4	Bedömning av stödet för barnet..... 60
	Kulturell mångfald och språkmedvetenhet 31	5.5	Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd..... 61
	Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil 32	5.6	Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster 62
3.2	Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken 34	6	Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning..... 63
3.3	Samarbete inom småbarnspedagogiken 35	7	Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken..... 64
	Samarbete med vårdnadshavarna 35	7.1	Utvärdering och utveckling av småbarnspedagogiken och den pedagogiska verksamheten 64
	Samarbete med olika aktörer 36		Utvärdering och utveckling av småbarnspedagogiken i Helsingfors 64

Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors formas av nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik samt Helsingfors särdrag.

Helsingfors särdrag har markerats med detta tecken ➤

1

Grunderna för planen för småbarnspedagogik och planen för småbarnspedagogik i Helsingfors

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik. De lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik ska utarbetas och småbarnspedagogiken ska genomföras i enlighet med denna föreskrift. Beredningen av grunderna för planen för småbarnspedagogik styrs framför allt av lagen om småbarnspedagogik, som föreskriver om barnets rätt till småbarnspedagogik och om målen för småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen, som regleras av lagen om grundläggande utbildning, är en del av småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen styrs av föreskriften om grunderna för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen har utfärdat.

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Syftet med småbarnspedagogiken är att stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer. Till dessa principer

hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke-diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av småbarnspedagogiken som helhet. Dessa grunder har utarbetats i enlighet med principerna om inkludering, som särskilt behandlas i samband med värdegrunden i kapitel 2, ur verksamhetskulturens synvinkel i kapitel 3 och med beaktande av stödet för barnet i kapitel 5.

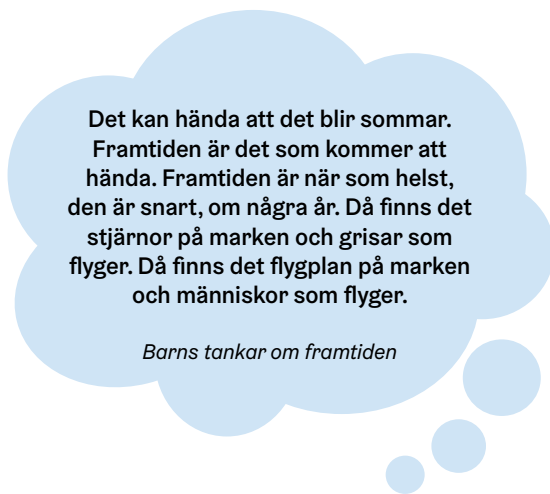
Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stöder och kompletterar hennens fostrande uppdrag och bidrar till barnens välbefinnande.

Planen för småbarnspedagogik är en helhet som omfattar tre nivåer. Den består av de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors och barnens planer för småbarnspedagogik.

1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. Grunderna för planen för småbarnspedagogik ska bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika grunder i hela landet. Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik definieras småbarnspedagogikens centrala mål och innehåll, samarbetet mellan anordnaren av småbarnspedagogik och barnens vårdnadshavare, det sektorsövergripande samarbetet samt innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik.

Det kan hända att det blir sommar. Framtiden är det som kommer att hända. Framtiden är när som helst, den är snart, om några år. Då finns det stjärnor på marken och grisar som flyger. Då finns det flygplan på marken och människor som flyger.

Barns tankar om framtiden

1.2 Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors

I Helsingfors är småbarnspedagogiken en del av fostrans- och utbildningssystemet och utgör en viktig fas i barnets uppväxt, utveckling och lärtig. Kvalitativ småbarnspedagogik främjar jämlikhet och förebygger marginalisering. Helsingfors erbjuder en rik och mångsidig lärmiljö där barnen ska få synas och höras. Alla aktörer i staden gör insatser för bildning samt verkar för att förverkliga barnens medborgerliga rättigheter. I Helsingfors ges barnet möjlighet att leka samt att påverka genom lek. Barnets delaktighet stärks i den vardagliga verksamheten. I centrum står känslan av delaktighet och barnets tillit till sina egna färdigheter. Barnet får erfarenheter av delaktighet som en medlem i en grupp, ett bostadsområde och som stadsbo.

Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors bygger på lagen om småbarnspedagogik och de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022. Planen är ett bindande styrdokument för aktörer inom småbarnspedagogiken i Helsingfors. Den omfattar alla verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken och är även bindande för privata aktörer inom småbarnspedagogiken. Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors inkluderar innehåll från grunderna för planen för småbarnspedagogik samt beskriver småbarnspedagogikens särdrag och verksamhetssätt i Helsingfors. Helsingfors särdrag är separat markerade med ▶.

Planen för småbarnspedagogik ställer upp principerna och målen för den pedagogiska verksamheten samt för utvärderingen. I Helsingfors småbarnspedagogik följer vi principerna för utvärderingsmodellen utvecklad av Nationella centret för utbildningsutvärdering. Utvärderingen behandlas närmare i kapitel 7.

De småbarnspedagogiska enheterna upprättar årligen en verksamhetsplan som grundar sig på planen för småbarnspedagogik i Helsingfors. I verksamhetsplanen beskrivs enhetens verksamhetskultur, de pedagogiska principerna för verksamheten och de gemensamma utvecklingsmålen. Enhetens verksamhetsplan innehåller även en jämställdhets- och likabehandlingsplan. Barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen av verksamheten. För familjedagvård och öppen småbarnspedagogik i lekparkerna upprättas egna verksamhetsplaner.

Planen för småbarnspedagogik utarbetas med hänsyn till övriga planer som styr verksamheten i Helsingfors, bland annat:

- ▶ Helsingfors stadsstrategi och Hållbara Helsingfors – program, planer som gäller småbarnspedagogik, barn och familjer
- ▶ förskoleundervisningens läroplan
- ▶ läroplanen för den grundläggande utbildningen
- ▶ läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- ▶ Helsingfors välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- ▶ Helsingfors integrationsplan

Sakkunniga inom småbarnspedagogiken har deltagit i bearbetningen av planen för småbarnspedagogik i Helsingfors. Personalen inom småbarnspedagogiken har haft möjlighet att kommentera utkastet till planen. Vårdnadshavarna och kommuninvånarna har också haft möjlighet att kommentera utkastet. Barnens tankar om framtiden sammanfattas och läggs till i publikationen i samband med ombrytningen.

Planen för småbarnspedagogik godkänns av svenska sektionen inom fostrans- och utbildningsnämnden och av den finska sektionen för den finska småbarnspedagogikens del.

Helsingfors erbjuder barnen en rik och mångsidig lärmiljö samt möjligheter till upplevelserika aktiviteter och lärande. Tillsammans med barnen bygger vi en stad där olika personer, även med olika bakgrund, värdesätts och respekteras.

Helsingfors är en internationell stad där förverkligandet av jämlikhet och likvärdighet understöds. Barnet är en del av en språklig och kulturellt mångsidig gemenskap. Vi stärker alla barns delaktighet och möjligheter att påverka samt ökar samhörigheten.

Tillsammans med stadens olika serviceproducenter såsom biblioteken, kultur-, idrotts- och miljöaktörer samt andra aktörer och organisationer bygger vi ett Helsingfors som uppmuntrar till att berika barnens liv, värdesätta barndomen och skapa möten mellan generationer.

Nordens första daghem, folkbarntädgården "Fröbel-anstalten i Helsingfors" grundades år 1888.

1.3 Barnets plan för småbarnspedagogik

En barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har enligt lagen om småbarnspedagogik rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa. Även barnets åsikt och önskemål ska klarläggas och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klarlägga barnets perspektiv. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas.

Då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas är det viktigt att känna till barnets kunskaper, styrkor, intresseområden och individuella behov. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation (kapitel 4.2). De mål som anges i barnets plan för småbarnspedagogik ska ställas upp för personalens pedagogiska verksamhet. De ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Då målen ställs upp ska man också beakta vårdnadshavarens och eventuella andra sakkunnigas syn på barnets välbefinnande, utveckling och lärande, och på stödbehoven.

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett verktyg för att planera och utvärdera verksamheten. Målen, **intresseområden, styrkorna och behoven** som beskrivs i barnens planer ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård. Planen ska preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år.

Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. **Barnets hela fostringsteam deltar mångprofessionellt i bearbetningen, observationen, dokumentationen och utvärderingen av processen.** Vid daghemmen ansvarar en person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Kompetensen hos en socionom inom småbarnspedagogik kan användas i synnerhet när det gäller barnens och familjernas kunskaper om servicesystemet. Speciallärare inom småbarnspedagogik deltar efter behov i bedömningen av

barnets behov av stöd, stödåtgärder eller genomförandet av dem. En lärare inom småbarnspedagogik eller en speciallärare inom småbarnspedagogik kan delta i processen kring barnets plan för småbarnspedagogik för ett barn i familjedagvård.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling, lärande och välbefinnande, en stödplan ska genomföras samt hur stödets effekt och genomförandet av stödåtgärderna ska utvärderas (kapitel 5).

Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats, hur pedagogiken genomförts och på effekterna av stödåtgärderna.

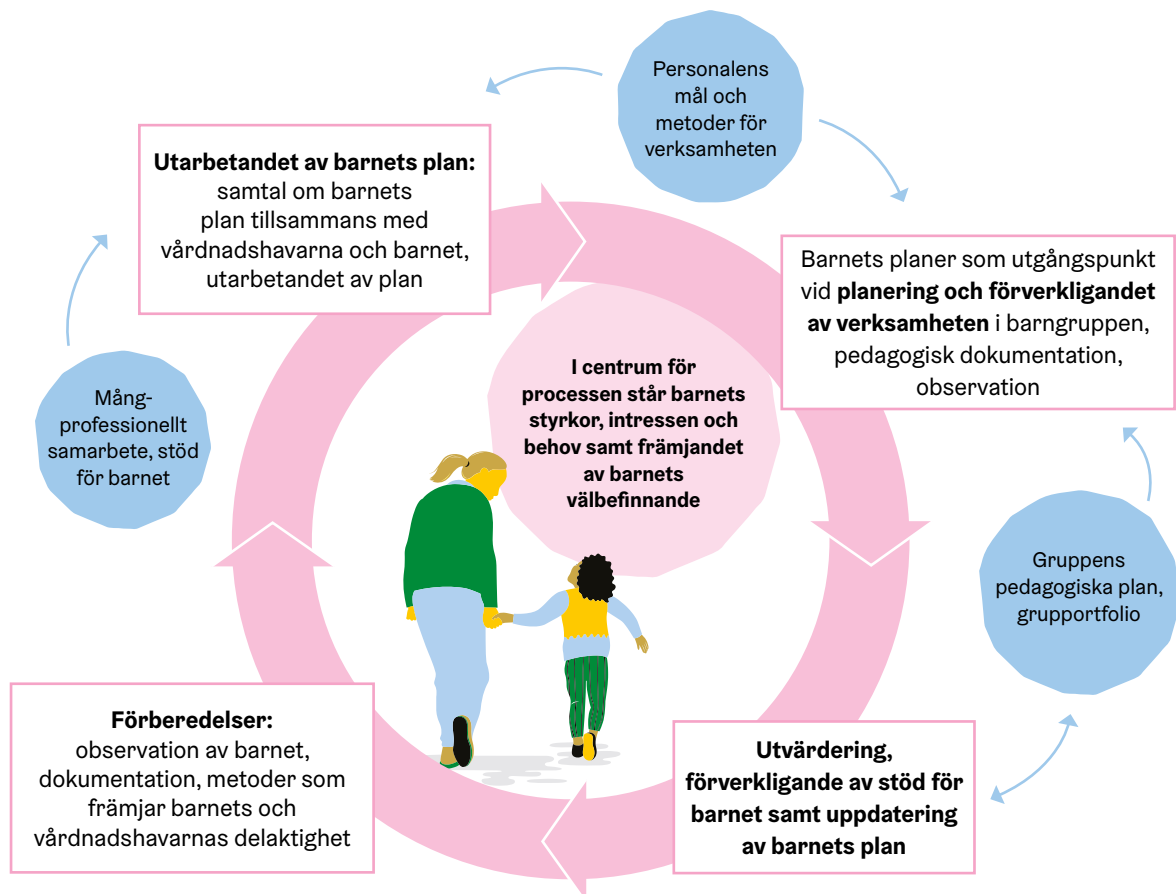
I barnets plan för småbarnspedagogik ska följande anges:

- ▶ barnets styrkor när det gäller utveckling och lärande samt barnets intressen
- ▶ mål som stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de åtgärder som behövs för att uppnå målen och en utvärdering av hur målen uppnåtts
- ▶ barnets eventuella behov av stöd (kapitel 5)
- ▶ en eventuell plan för hur läkemedelsbehandlingen genomförs
- ▶ barnets, personalens och vårdnadshavarens gemensamma överenskommelser
- ▶ andra eventuella sakkunniga som varit med och utarbetat planen
- ▶ när planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.

I Helsingfors beskriver man i välbefinnandedelen i barnets plan för småbarnspedagogik, mål och åtgärder som gäller kost, vila, rörelse, utevistelse och kamratrelationer utifrån barnets individuella behov. Om barnet har en individuell läkemedelsplan (5.3) nämns det i barnets plan för småbarnspedagogik.

I barnets plan för småbarnspedagogik beaktas flerspråkiga barns språk- och kulturbakgrund, språkfärdigheter och -färdigheter. I planen beskrivs hur man målinriktat främjar barnets inläring av svenska samt hur man stöder barnets språkliga identiteter utgående från barnets förutsättningar och behov. I barnets plan för småbarnspedagogik tas i beaktande barnets kul-

Utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik är en fortgående process

turella och åskådningsmässiga bakgrund. Vid behov används tolktjänster för att båda parterna ska förstå varandra.

Inom familjedagvården upprättas barnets plan för småbarnspedagogik av familjedagvårdaren under ledning av daghemsföreståndaren eller en av denne befullmäktigad lärare inom småbarnspedagogik.

Barnets plan för småbarnspedagogik är sekretessbelagd. Enligt lagen om småbarnspedagogik har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som deltar i bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna eller deras genomförande trots sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och att till varandra och till dem som ordnar eller tillhandahåller

småbarnspedagogik lämna sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få och lämna ut uppgifter gäller också situationer när barnet övergår från småbarnspedagogik som ordnas av en kommun eller privat serviceproducent till småbarnspedagogik som ordnas av en annan kommun eller privat serviceproducent eller då barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. Det att ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet som är sekretessbelagda.

Önskemål av vårdnadshavarna, gällande barnets start inom småbarnspedagogiken, förflyttning av barngrupp eller verksamhetsform, där barnets behov beaktas:

- Det reserveras tillräckligt med tid för att bekanta sig. Personalen inom småbarnspedagogiken är sensitiv och är mån om kommunikationen med både barn och vårdnadshavare.
- Information om ändringar, gruppens verksamhet och praxis i samband med barnens start inom småbarnspedagogiken ges i god tid till familjerna.
- När barnet byter grupp, ser personalen till att barnets behov besvaras och all informationen överförs till den nya gruppen.
- Kompisrelationerna tas i beaktande och man är mån om barnets delaktighet.
- För barnet skapas ett tryggt kontinuum från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till grundläggande utbildningen.

2

Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål

Den småbarnspedagogiska verksamheten är en samhällsservice som har många uppdrag. Småbarnspedagogikens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. Småbarnspedagogiken ska främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering. ➤ Utgångspunkten inom småbarnspedagogiken är att stärka barnets delaktighet. Med hjälp av de inlärdade färdigheterna och kunskaperna ökar barnets aktörskap och tron på de egna möjligheterna att påverka. Småbarnspedagogiken stöder också vårdnadshavarna i det fostrande arbetet och möjliggör att de kan delta i arbetslivet eller studier.

Roskmonster skulle kunna svälja alla förpackningar och spotta ut ren kartong. Jo, och matresterna skulle sättas i en matrobot som skulle prutta ut ny mat av gamla rester. Det skulle kunna bli glass...

Barns tankar om framtiden

2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken

Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik samt på Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den småbarnspedagogiska verksamheten regleras också av föreskrifter om förvaltningslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen, lagen om jämställdhet, Europakonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, FN:s konvention om handikappades rättigheter, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter och FN:s globala mål för hållbar utveckling.

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att få stöd, oberoende av anordnare av småbarnspedagogik. Småbarnspedagogiken ska ordnas och utvecklas enligt principen om inkludering och då har alla barn, oberoende av till exempel behov av stöd, funktionsnedsättning eller kulturell bakgrund, rätt att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten.

Då barnet behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande (i dessa grunder används i fortsättningen begreppet stöd för barnet) och får stöd och service inom social- och hälsovården tillämpas lagen om småbarnspedagogik, socialvårdslagen, lagen om service och stöd på grund av handikapp, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda och hälso- och sjukvårdslagen samt vad som annat föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster i lagstiftningen.

De nationella målen för småbarnspedagogiken fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målen styr hur grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, genomförs och utvärderas.

Enligt lagen om småbarnspedagogik är syftet med småbarnspedagogiken att

1. hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
2. stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer,
3. ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,
4. säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam och trygg,
5. trygga ett verksamhets sätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
6. erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,
7. identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av sektorsövergripande samarbete,
8. utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlings sätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,
9. säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,
10. i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.

Anordnaren av småbarnspedagogik är skyldig att informera vårdnadshavarna om målen och verksamheten inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik. Vårdnadshavaren ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten som barnet deltar i. Vårdnadshavarna ska också regelbundet ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken på lokal nivå och vid enheten i fråga. Vårdnadshavarens deltagande i planeringen och utvärderingen av det stöd som barnet eventuellt ges beskrivs närmare i kapitel 5.

Lärmiljön inom småbarnspedagogiken ska vara utvecklande och främja lärandet samt vara hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Lokaler och redskapen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga. Barn på daghem och i familjedagvård ska serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna ska vara ändamålsenligt ordnade och handledda. Småbarnspedagogiken ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan. Småbarnspedagogik som baserar sig på alternativ pedagogik eller en särskild åskådning beskrivs närmare i kapitel 6.

Inom småbarnspedagogiken ska bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor och dimensionering iakttagas. Kommunen ska i den utsträckning som motsvarar behovet inom småbarnspedagogiken ha tillgång till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik. Om övergångsbestämmelser som gäller personalens behörighet föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik.

Vid anordnandet av småbarnspedagogik ska man beakta bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet samt om behandling av personuppgifter och dataskydd och lagar om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra trakasserier med hjälp av systematiskt förebyggande åtgärder och omedelbart ingripande (kapitel 3.1). Säkerheten ska systematiskt förbättras och regelbundet utvärderas.

Kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik samarbeta med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, socialvård, barnskydd, barnrådgivningsverksamhet och övrig hälsovård samt med andra nödvändiga aktörer. Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan.

2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet. Målen i lagen om småbarnspedagogik och i grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer av småbarnspedagogik. I lagen om småbarnspedagogik fastställs till vilka delar lagen gäller öppen småbarnspedagogisk verksamhet. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och relationstalet mellan barn och personal. Även möjligheterna att ge stöd varierar.

Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om alla verksamhetsformer med avseende på de-

ras innehåll och särdrag. Kommunen ska ordna rådgivning och handledning för vårdnadshavarna angående de småbarnspedagogiska tjänsterna. Tillsammans med vårdnadshavaren ska man vid behov diskutera vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar mot barnets behov. Rådgivning och handledning ska ges då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna samt när barnet redan omfattas av tjänsterna. [I Helsingfors verkar en centraliserad servicehandledning inom småbarnspedagogiken. Genom servicehandledning, rådgivning och en mångsidig kommunikation sörjer man för att vårdnadshavarna får information om alla verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken och deras kännetecken. Informationen ska vara klar och tydlig samt vid behov flerspråkig.](#)

Lagen om småbarnspedagogik betonar vikten av pedagogik och lärarnas och speciallärarnas pedagogiska ansvar. Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande ansvaret för att planera verksamheten i barngrupperna, för att genomföra verksamheten planenligt så att målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten. Lärarna, speciallärarna, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans.

► I Helsingfors ordnas småbarnspedagogik på svenska och finska. Dessutom kan man delta i tvåspråkig småbarnspedagogik på finska-samiska i Helsingfors. Svenskspråkig småbarnspedagogik ordnas på daghem, gruppfamiljedaghem, familjedagvård och i köpavtalsdaghem. Öppen verksamhet inom småbarnspedagogiken ordnas på finska i lekparken och klubbar. Skiftomsorg ska i behövlig utsträckning ordnas för barn som behöver detta på grund av vårdnadshavarens arbete eller studier. Skiftomsorg kan ordnas på kvällstid, veckoslut och natttid i form av daghemsverksamhet eller familjedagvård. Barns deltagande i småbarnspedagogik i form av skiftomsorg är ofta oregelbundet. Det här ska beaktas i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten och stödet som ges till barnet.

► De tjänster som de privata serviceproducenterna inom småbarnspedagogiken tillhandahåller kompletterar den kommunala servicen. De privata serviceproducenterna bidrar till att berika utbudet av tjänster med sina egna pedagogiska och språkliga prioriteringar. Inom den privata småbarnspedagogiken är alternativet daghem och familjedagvård. Staden handleder och utövar tillsyn över de privata serviceproducenternas verksamhet i Helsingfors. Serviceproducenten ansvarar för att verksamheten är förenlig med lagen om småbarnspedagogik, grunderna för planen för småbarnspedagogik och planen för småbarnspedagogik i Helsingfors. De privata daghemmen beskriver mer i detalj sin verksamhet i verksamhetsplanen varje år.

Daghem

På daghemmen sker verksamheten i grupper. Barngrupperna kan bildas på olika sätt, till exempel utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestä-

melserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek samt stödet ska iakttas då grupperna bildas. Ett daghem ska ha en föreståndare som ansvarar för verksamheten.

► I Helsingfors beaktas det i samband med att barngrupper bildas och verksamheten planeras att barnet ska kunna vara delaktig i kamratgruppen samt kunna vara aktiv och lära sig på ett för barnet naturligt sätt. Lärarna, speciallärarna, socionomerna och barnskötarna inom småbarnspedagogiken samt annan personal inom småbarnspedagogiken planerar, förverkligar och utvärderar verksamheten tillsammans. Var och en tar härvid det ansvar som följer av yrket.

Familjedagvård

Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. Familjedagvården ordnas i ett familjedaghem som kan vara ett privat hem eller något annat vårdställe med hemliknande förhållanden. Familjedagvård kan ordnas av en eller två familjedagvårdare eller i särskilda fall av tre familjedagvårdare. Då man beslutar om antalet anställda och om barngruppens storlek ska man beakta barn med funktionsnedsättning eller barn som i övrigt behöver stöd. Familjedagvårdaren ansvarar för verksamheten i sin grupp. Det pedagogiska ledarskapet och styrningen av verksamheten stöder familjedagvårdarna när det gäller att planera och genomföra en målinriktad verksamhet.

► I Helsingfors familjedagvård har barnet möjlighet till en individuell uppväxt och utveckling i en liten grupp, i hemliknande miljö. I familjedagvården lär sig barnen mångsidigt vardagskompetens genom lek under ledning av en familjedagvårdare. Hela staden utgör lärmiljö. Barnen bekantar sig med sin egen stadsdel och successivt med hela staden. Dagarna kan anpassas flexibelt efter barnens idéer och familjedagvårdarens specialkompetens. Samarbetet med närdaghemmet är planerat och smidigt. Familjedagvårdarens förperson är daghemsföreståndaren för den småbarnspedagogiska enheten.

Öppen småbarnspedagogisk verksamhet

I Helsingfors lekparkar och familjehus ordnas planmässig och målinriktad öppen småbarnspedagogik som ett led i barnens uppväxt- och lärostig. Lekparkerna ordnar klubbverksamhet för barn i åldern 2–4 år som sköts hemma i 2,5–3 timmar under överenskomna dagar. I klubben får barnet erfara hur det är att höra till en grupp samt får delta i mångsidiga pedagogiska aktiviteter i form av utevistelse, rörelse och motion samt lek och konst. I klubbverksamheten får familjerna kontakter till andra barnfamiljer i området.

I lekparksenheterna upprättas varje år en verksamhetsplan tillsammans med kunderna. Idéer för

verksamheten och en uppfattning om verksamhetsbehoven fås i samband med att man umgås och möts dagligen samt från de årliga kundenkäterna. Verksamheten i lekparkerna utövas i samarbete med olika intressent- och samarbetsparter. De utvecklar och förverkligar tillsammans olika slags aktiviteter och evenemang för barnen och familjerna.

Lekparkerna är lek- och mötesplatser för alla oberoende av ålder. Ledda aktiviteter för småbarnsfamiljer möjliggör glädjefyllda möten mellan barn och vårdnadshavare och stärker interaktionen mellan dem. För familjer med spädbarn ordnar lekparkerna egna aktiviteter som är en fortsättning på rådgivningsbyråns familjeförberedelse. Chef för den öppna småbarnspedagogiken är den ledande lekparkshandledaren för enheten.

2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig

Småbarnspedagogiken är en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Småbarnspedagogiken lägger grunden för ett livslångt lärande. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation till barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnets liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten görs upp utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens fostrande arbete ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barndomen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling. En förutsättning för att känna varje barn är att relationerna mellan barnen och personalen är så varaktiga som möjligt.

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till utbildningssystemet och de centrala mål, särdrag och tillvägagångssätt som kännetecknar de olika stadierna inom systemet är utgångspunkten för en kvalitativ helhet. För att barnens välbefinnande, utveckling och lärande ska ske smidigt, ska även övergångarna planeras och utvärderas.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna från hemmet till småbarnspedagogiken, inom småbarnspedagogiken, från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt. Vid övergångsskedena ska man samarbeta med vårdnadshavaren och ta hänsyn till barnets bästa. Vid överföringen av information kan man använda barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information ska gällande bestämmelser följas.

I Helsingfors tryggas för varje barn en lyckad start inom småbarnspedagogiken och en enhetlig lärtig från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen. Övergångarna genomförs i samarbete med personalen i barnets nuvarande och kommande grupp samt med vårdnadshavarna. Syftet är att skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet till småbarnspedagogiken, från en grupp till en annan eller ett daghem till ett annat och från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen, sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens växande och lärande. Verksamhet enligt planen för småbarnspedagogik i Helsingfors skapar ett pedagogiskt kontinuum från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen. Praxis kring barnets start inom småbarnspedagogiken beskrivs i enhetens verksamhetsplan.

2.4 Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för planen för småbarnspedagogik baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter, lagen om småbarnspedagogik och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Principerna omfattar inklusion och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Helsingfors stad betonar i all sin verksamhet hederlighet, rättvisa, likabehandling och öppenhet. Inom fostran och utbildning betraktas barnet som en aktiv aktör och lärstigen stöder hållbar fostran. Varje barn får det stöd som barn behöver. Grunden för allt lärande samt fostran och utbildning är välmående barn och personal.

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen ska stödja barnens utveckling till **människa**. Det centrala är att sträva efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Personalen ska vägleda barnen att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal. **Inom småbarnspedagogiken identifierar man och ingriper i förebyggande syfte. Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras.**

Barnets rättigheter

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Varje barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv. Barnen har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnet har rätt att i småbarnspedagogiken få tillräckligt stöd och i rätt tid. Barnet har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker.

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar såsom likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostrings-samarbete. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma [och fysiskt aktiva levnadsvanor](#). [Barnen erbjuds mångsidiga möjligheter till fysiskt aktiva lekar och rörelseglädje som stöder utvecklingen av en fysisk livsstil](#). Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen. Småbarnspedagogiken ska lägga grunden för ekosocial bildning, så att människan förstår att den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

Språkstrategi

Småbarnspedagogiken i Helsingfors baserar sig på de värderingar som definieras i Grunderna för planen för småbarnspedagogik samt Helsingfors stads värderingar. De privata servicearrangörerna följer utöver de nationella värderingarna, även de värderingar som deras egen organisation har fastställt.

Inom den svenska småbarnspedagogiken och utbildningen i Helsingfors erbjuds en enhetlig svensk lärtig från småbarnspedagogik till andra stadiet som baserar sig på en gemensam värdegrund. Den gemensamma värdegrunden preciseras i enheterna verksamhetsplaner.

- ▶ Kontinuiteten syns i den gemensamma synen på vård, fostran, tillväxt och lärande i alla åldrar.
- ▶ Utveckling, lärande och växande sker tillsammans i en uppmuntrade och respektfull interaktion.
- ▶ Lär miljörer är pedagogiska och kvalitativa och man står för en hållbar utveckling.
- ▶ Allas välmående, mångfald och glädje utgör grunden för verksamheten.

En gemensam språkstrategi har utarbetats för den svenskspråkiga småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och utbildningen. Språkstrategin har utarbetats för att stärka det svenska språket och den ingår i enheternas verksamhetsplaner.

För att utveckla barns och ungas svenska språk skapas lärmiljöer som är språkstödande i fråga om arbetsmetoder och material. Man strävar efter en positiv atmosfär där barn och unga utvecklar sina sociala och kommunikativa färdigheter. Den pedagogiska verksamheten stödjer språket kontinuerligt, bl.a. genom lek, berättande, läsande och skrivande.

Det svenska kulturutbud som erbjuds i Helsingfors ska användas mångsidigt i småbarnspedagogiken och barnen ska få bekanta sig med staden som svenskspråkig miljö. De svenska enheterna samarbetar med de finska i staden i syfte att främja en levande tvåspråkighet i Helsingfors.

Det som är viktigt är att stärka barns och ungas svenska så att de i alla sammanhang kan använda språket på modersmålsnivå. Barn och unga ges möjlighet att utveckla det kommande skolspråket och samtliga barn och unga uppmuntras att utveckla alla sina språk. Personalen inom småbarnspedagogiken fungerar tillsammans med vårdnadshavarna som språkliga förebilder och stöder utvecklingen.

Den kommunala småbarnspedagogiken arbetar dessutom enligt Tänk språk! Språkstrategi för småbarnspedagogiken, som är ett material avsett att höja den språkliga medvetenheten i arbetet.

2.5 Synen på lärande

Barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande innebär kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser, språk och tankar. Barnen lär sig bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

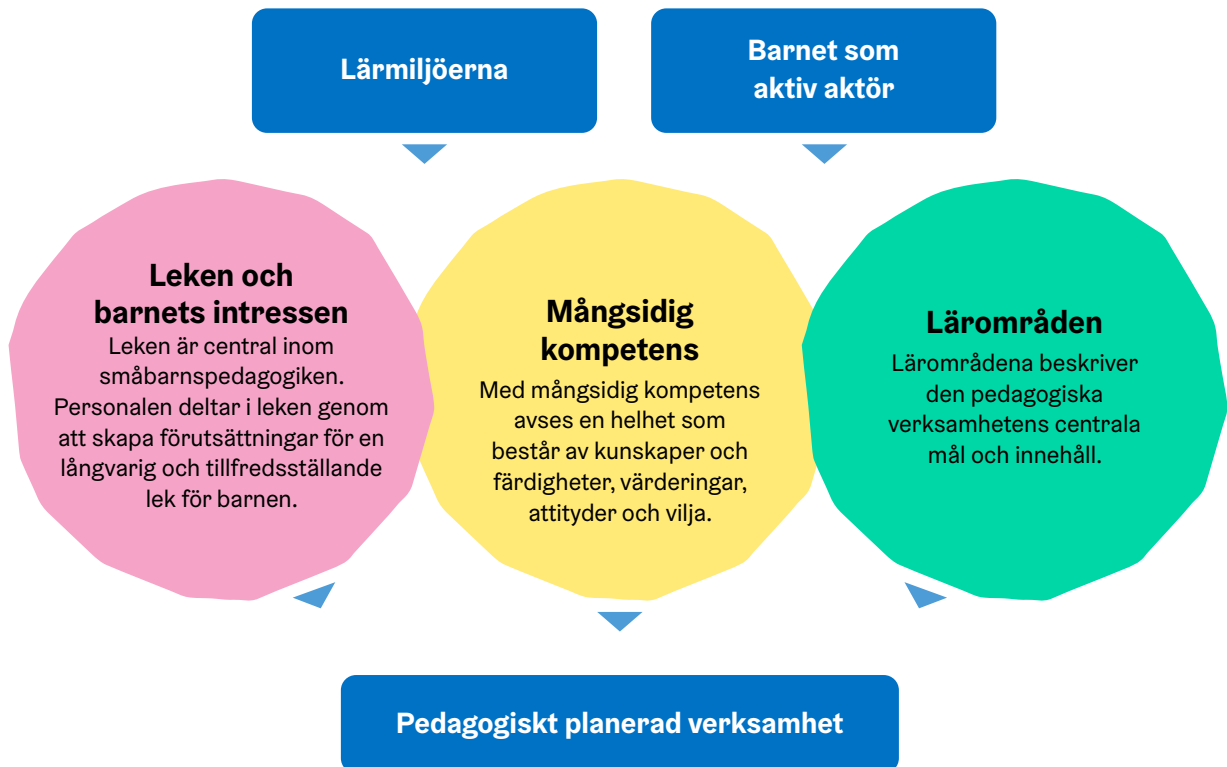
Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper. Det är viktigt att det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund. Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ.

Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors fästs särskild vikt vid innehållet i och kvaliteten på växelverkan, varvid det säkerställs att bemötandet av barnet är sensitivt och varmt. Alla barn upplever att de hör till en grupp och får stöd i utvecklandet av kompisfärdigheter. Barnet lär sig genom att undersöka och leka med andra barn.

Leken är det mest centrala verksamhetsformen inom småbarnspedagogiken. Inom småbarnspedagogiken är man medveten om lekens egenvärde för barnet samt dess funktionella pedagogiska betydelse. Leken är en motiverande och lustfylld aktivitet, där barnet samtidigt lär sig och tillägnar sig kunskaper. Leken främjar barnets helhetsmässiga utveckling och välmående. Innehållen i mångsidig kompetens och lärområden får sin betydelse, då man med olika pedagogiska medel, ger barnet möjligheter till konstnärliga upplevelser och drar nytta av barnets naturliga sätt att fungera, röra sig, utforska samt leka och att uttrycka sig själv.

Personalen värnar om pedagogiskt stödd lek genom att delta, observera och reagera på initiativ från barnen. Personalen satsar på kvalitet i leken och ger utrymme för barnens lekidéer. Varje barn ges möjlighet till mångsidig lek och till att påverka lekens innehåll och förlopp med beaktande av barnets individuella egenskaper. Lär miljön utformas tillsammans med barnen utifrån lekbehoven. Genom observation och dokumentation av leken stöder man utvecklingen och utvärderingen av lekens idé tillsammans med barnen.

Barnets lärande är helhetsbetonat

2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger pedagogiken på en bestämd värdegrund, syn på barnet, barndomen och lärande. Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen har en gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt.

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppdraget är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

Undervisningen grundar sig på synen på lärande som har definierats i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stödja och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen, styrkor och individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer (kapitel 3.2), mångsidig kompetens (kapitel 2.7), pedagogisk verksamhet (kapitel 4) och stöd för barnet (kapitel 5).

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag och en del av den pedagogiska verksamheten. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

Framtiden kan vara imorgon. Tänk om det fanns i framtiden fanns på dagisgården mera grodor och ekorrar. Tänk om det fanns massor av olika sommarblommor i skogen. Tänk om kunde äta småkryp i framtiden.

Barns tankar om framtiden

2.7 Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet.

Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

Viktiga målsättningar inom småbarnspedagogiken i Helsingfors är att inom gemenskapen stärka färdigheter för mångsidig kompetens och nyskapande. I varje delområde inom mångsidig kompetens, betonas vikten av en hållbar framtid och barnen handleds i positiv anda till att bli medvetna om möjligheterna att bygga en hållbar framtid.

De uppsatta målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens förmåga att tänka och lära sig.

Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans pröva sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga

att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna gläder sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnen ska handledas att vara uppmärksamma också under längre tider. En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stöder barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iakttä sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

I småbarnspedagogiken i Helsingfors skapas en aktiv diskussionskultur och barnen uppmuntras till gemensam och nyskapande inläring och problemlösning. Barnens egna frågor och förundran är utgångspunkten för lärprocessen och undersökande observation. Fenomenbaserat lärande och processen med att utforska tillsammans är en del av pedagogiken inom småbarnspedagogiken. Barnen uppmuntras att klä sina tankar i ord och det reserveras gott om tid för gemensamt tankearbete. Gemensamt tankearbete kan till exempel vara egna tankemedjor för barnen, där man tillsammans begrundar, förundras och får insikter. Genom Rävarena-materialet inom hållbar framtid övar man tillsammans med barnen framtidsliteracitet, utforskning och insiktsfulla stunder.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalen handleder barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. Personalen övar tillsammans med barnen att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor.

I Helsingfors fungerar personalen som en positiv förebild för barnet i bemötandet av olika människor samt i förhållningssättet till kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald. Personalen skapar en trygg och öppen atmosfär och bemöter barnen och familjerna på ett respektfullt och uppskattande sätt. I Helsingfors finns det rikligt med möjligheter att samverka och öka kunskapen om olika kulturer. Internationellt samarbete kan också förverkligas med hjälp av digital kommunikation. Lär miljön ska vara trygg, jämställd och jämlik för alla. Lärare inom småbarnspedagogik som språkstöd stöder personalen i genomförandet av detta delområde.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna såsom i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

Inom småbarnspedagogiken stöds barnets kroppsuppfattning genom ett accepterande och tryggt förhållningssätt: barnet lär sig att uppskatta sin egen kropp. Därtill lär barnet sig att respektera både sin egen och andras kroppsliga integritet. För att främja kompis- och de emotionella färdigheterna tillämpas i varje barngrupp gemensamt överenskomna förhållningssätt.

Helsingfors mångsidiga utbud av lär- och verksamhetsmiljöer utnyttjas för att möjliggöra dagliga fysiska aktiviteter och motion inomhus, utomhus och i naturen. Motionsredskap är fritt tillgängliga för barnen och används både inom- och utomhus. Det råder enighet om att motion och rörlighet kan integreras i vardagen genom olika pedagogiska medel, där barnets individuella behov och intresseområden beaktas. Inomhus kan man till exempel vid övergångssituationer gymnastisera genom att hoppa och balansera. Utevistelse och naturutflykter i närmiljön bidrar till att uppfylla rekommendationer för fysisk aktivitet.

Genom att öka personalens medvetenhet om kopplingen mellan motion och lärande utvecklas en verksamhetskultur där motion ses som något positivt. Personalen undanröjer onödiga hinder för rörelse och fysiska aktiviteter genom att säkerställa att motionsredskap är lätt tillgängliga för barnen både inomhus och utomhus. Personalen föregår med gott exempel och uppmuntrar och stöder alla barn till att utveckla en fysiskt aktiv livsstil.

Multilitteracitet

Multilitteracitet behövs i barnens och familjernas vardag, för samverkan och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnen namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp. Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

Utgångspunkten i Helsingfors för en pedagogik som främjar multilitteracitet är barnens egna erfarenhetsvärld, barnens observationer och en mångsidig lärmiljö. I planeringen och förverkligandet av verksamheten, utnyttjas barnens egna erfarenheter och kunskaper av medier av olika slag. Barnen är observanta på olika meddelanden både på daghemmet och i stadsmiljön. En viktig del av multilitteracitet är förmågan att producera och tolka meddelanden i interaktion med kamrater och personalen. Man lär barnen att göra observationer och att kritiskt tolka verbala meddelanden och bilder.

Olika slags texter och innehåll analyseras med mångsidiga redskap och metoder – utan att glömma barnens intressen. Här används till exempel digital utrustning och digitala tjänster, andra former av mediala redskap, dagstidningar, tidskrifter och litteratur. Barnen uppmuntras att själva producera medieinnehåll och dessutom stöds barnens förmåga till samhällspåverkan och delaktighet i samhället. Barnen uppmuntras att säga sin åsikt och lyssna på andras. Personalen samtalar med barnen om betydelsen av gemensamma diskussioner.

Digital kompetens

Digitalisering är en del av samhället som barnet växer upp i. Digital kompetens behövs för kommunikationen mellan människor, för delaktigheten i samhället och för lärandet. Att stärka den digitala kompetensen främjar en jämlik utbildning för barnen. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att i samarbete med hemmen stödja barnens förståelse för digitalisering.

Personalen ska tillsammans med barnen utforska och observera digitaliseringens roll i vardagslivet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas för dokumentation och i samband med att barnen leker, samverkar, spelar, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att självständigt och tillsammans med andra barn öva och pröva på samt producera innehåll med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och multiliteracitet. Personalen ska handleda barnen i att fungera i digitala miljöer på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt.

I Helsingfors producerar man digitalt innehåll genom att fotografera, videofilma, banda och editera. Barnen ges möjlighet att utforska och inspireras under processen. Så kallad spelifiering utnyttjas i samband med de olika lärområdena: man bygger egna spel eller rör sig i digitala lärmiljöer. Med spelifiering avses här att element från spel lånas i verksamheten på ett sätt som är lekinriktat och ökar barnens upplevelser. Programmering övas med hjälp av lek och kan ske också utan digitala verktyg. Barnen övar sig i användning av digital utrustning för informationssökning. Dessutom diskuteras man med barnen om vad som är pålitlig information och om upphovsrätten till information. Åldersgränserna för olika spel och huruvida det är tryggt att spela tas också upp i diskussionerna med barnen.

Inom småbarnspedagogiken används digitala miljöer och verktyg för att stöda barnen i att aktivt lära sig, utforska och uttrycka sig kreativt. Personalen sörjer för att digitala miljöer och verktyg används på ett pedagogiskt sätt som aktiverar barnen.

Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors är delaktighet inbyggd i all växelverkan och verksamhet under dagen. I gemenskapen uppskattar man varje barns unika egenskaper, aktivitet och förmågor. Barnen påverkar mångsidigt verksamheten under dagen och sitt lärande som individ och som fullvärdig medlem i gruppen. En gemenskapsfrämjande verksamhetskultur tar form genom att man deltar i verksamheten och genom positiva möten. Barnens möjligheter att påverka är konkreta, de synliggörs i verksamheten och genomförandet av verksamheten diskuteras gemensamt.

Genom att öva på kompisfärdigheter och förmågan att verka tillsammans samt genom en aktiv diskussionskultur, stödjer man utvecklingen av samhörigheten och en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur mellan barnen och mellan barnen och de vuxna. När man bygger upp en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur, är det också viktigt att lösa konflikter tillsammans med barnen, att man upplever att relationerna bygger på ömsesidighet, att gemensamma beslut fattas och att samhörigheten stärks genom positiva kamratrelationer.

3

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat:

- ▶ värderingar och principer
- ▶ tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- ▶ lärmiljöer och arbetssätt
- ▶ olika former av samarbete
- ▶ kommunikationen och atmosfären
- ▶ personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ▶ ledningsstrukturer och -praxis
- ▶ organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande småbarnspedagogik där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. ▶ Barngrupperna bildas alltid på pedagogiska grunder och härvid tas hänsyn till barnets bästa och behov samt barnets rätt till undervisning och stöd i första hand i den egna barngruppen.

Personalen inom småbarnspedagogik ser till att alla barn känner sig betydelsefulla och delaktiga i daghemmets gemenskap och som en del av sin egen barngrupp. Personalen är medveten om att de med sina egna handlingar, kan stöda eller förhindra känslan av gemenskap och barnets delaktighet. Till exempel hur man pratar och använder språket, daglig praxis, bildandet av smågrupper, handledning av lek, inlärningsmiljön samt olika maktstrukturer som påverkar känslan av att tillhöra gemenskap. Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Personalen är medveten om sin roll som modell för barnen, som tillägnar sig värderingar, attityder och sedvanor i verksamheten.

I en inklusiv småbarnspedagogik är personalens uppgift att utforma lärmiljön och verksamheten utifrån de behov som barnen har. Den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna ordnas så att alla barn har möjlighet att delta i den gemensamma verksamheten. För att möjliggöra detta kan till exempel olika slag av hjälpmedel användas, talstödjande och alternativa kommunikationsmetoder, pedagogiskt planerade smågrupper, differentiering och uppdelning av verksamheten, mångsidig användning av utrymmen och digitala medel.

Inom småbarnspedagogiken sker verksamheten flexibelt i olika stora grupper. Med hjälp av detta främjas en verksamhet med barnen i fokus, växelverkan samt möjliggör barnens och personalens koncentration. Verksamhet i smågrupper skapar en lugn miljö för barnen där de kan leka, fungera och lära sig. Samtidigt garanteras barnen vuxnas stöd och närvaro. I övergångssituationer ser man till att gruppen delas upp för att trygga en lugn verksamhet för alla. Lugna och tydliga anvisningar samt personalens modell ger möjlighet för alla barn att öva sig i viktiga färdigheter såsom förmågan att styra sina egna handlingar.

En förutsättning för att genomföra inkluderande småbarnspedagogik är högklassig pedagogisk och specialpedagogisk kompetens och verksamhet, omsorg för barnens välbefinnande och att personalen förbinder sig till de inkluderande principerna. För att genomföra en inkluderande verksamhetskultur krävs också ledning och utveckling av inkluderingen och utvärdering av hur inkluderingen genomförs. Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom småbarnspedagogiken är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och principerna för inkludering. Det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet.

3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska utvärderas och utvecklas så att den stöder förverkligandet av målen för småbarnspedagogiken. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling av verksamhetskulturen är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Då man planerar, anordnar och utvecklar småbarnspedagogik ska man i första hand se till barnets bästa. I fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet ska barnets bästa beaktas separat i varje fall och situation.

➤ För att utveckla en inklusiv verksamhetsmodell behövs en gemensam förståelse och värdegrund i arbetsgemenskapen. Alla medlemmar i arbetsgemenskapen har ett ansvar för utvecklandet av verksamhetskulturen och för att man följer de verksamhetssätt som man gemensamt kommit överens om. Likaså ansvarar alla medlemmar i arbetsgemenskapen för sin egen del för att alla barn i daghemmet kan fungera, utvecklas och lära sig på ett sätt som passar dem.

I Helsingfors stöder positiv pedagogik förverkligandet och utvecklandet av den inklusiva småbarnspedagogiken. Alla barns styrkor identifieras och tas i beaktande i planeringen och förverkligandet av den pedagogiska verksamheten. Den positiva pedagogiken utmärks av en hjärtlig växelverkan, strävan att hitta barnets styrkor och utnyttja dem samt personalens förståelse för hur positiva upplevelser stöder lärandet. Alla barn får stöd i att identifiera och hitta sina egna styrkor och intresseområden. Det är viktigt att alla barn dagligen får uppleva framgång samt får positiv återkoppling och uppmuntran i samband med att de lyckas och visar prov på uthållighet.

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Målet är att den gemensamma verksamhetsidén och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetssätten synliggörs och för att de regelbundet observeras och utvärderas. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. ➤ I Helsingfors är den småbarnspedagogiska enhetens verksamhetsplan ett viktigt verktyg för utveckling och utvärdering av verksamhetskulturen.

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppna sina tankar och att pröva nya tillvägagångssätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar till att främja lärande.

En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. ➤ Genom leken lär sig barnen växelverkan med andra samt skapar kamrat- och vänskapsrelationer. Personalen ska stödja barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet.

➤ Personalen inom småbarnspedagogiken är aktiv och involverar varje barn i vardagen. Barnen uppmuntras att tala om sina känslor och tankar samt framföra fritt sina åsikter. Personalens uppgift är att säkerställa att varje barn finner ett för sig lämpligt sätt att yttra sig och få sin röst hörd på daglig basis. Åsikter kan framföras på olika sätt, till exempel kan man delta i konversationer och intervjuer, visa bilder, stödtecken, rösta eller rita. Betydelsen av personalens observationer framhävs i samband med att man tar reda på de allra yngsta barnens åsikter.

Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen. Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämställdhet diskuteras i arbetsgemenskapen. ➤ Enhetens verksamhetsplan innehåller en jämställdhets- och likabehandlingsplan inom småbarnspedagogiken i Helsingfors. De uppställda målen utvärderas och utvecklas kontinuerligt tillsammans med barnen och vårdnadshavarna.

Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, handikapp, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämnt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stöder utvecklingen av barnets identitet och självkänsla. ➤ I Helsingfors utvecklar man systematiskt verksamhetsmodeller som förebygger barns och ungas ojämlikhet och marginalisering.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Inom småbarnspedagogiken ses kulturell mångfald som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Det mångskiftande kulturarvet och nationalspråken samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om kulturer och åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors får barnen bekanta sig med stadens mångfald. Tillsammans skapar man en respektfull lärmiljö där mångfalden får synas i gemenskapen och barngruppen. Personalen upprätthåller en öppen och konstruktiv dialog om mångfaldens betydelse samt om vad det innebär att vara helsingforsare.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. ➤ Personalen inom småbarnspedagogiken ser flerspråkighet som en rikedom och gör den synlig i lärmiljön. Mångfalden syns också i valet av leksaker och material.

Personalen är språkliga förebilder för barnen och ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Barnen uppmanas att använda språk mångsidigt och tillåts dessutom att använda olika språk i sin interaktion med andra. De ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer. Småbarnspedagogikens verksamhet stödjer utvecklingen av alla barns språkliga färdigheter och slutledningsförmåga. En språkmedveten verksamhet beskrivs närmare i kapitel 4.5.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet. ➤ Verksamhetens struktur under dagen och veckan synliggörs för barnen och personalen. En förutsägbar verksamhet skapar trygghet och lugn i gruppen.

Inom småbarnspedagogiken ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. ➤ Tillsammans med barnen övar man på att känna igen, namnge, uttrycka och reglera känslor samt hitta verktyg för att tryggt ge uttryck för alla slag av känslor. Mobbing, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en

del av utvecklingen av verksamhetskulturen. ➤ Gruppbyggnad och god atmosfär i barngrupperna förebygger effektivt mobbning. Inom småbarnspedagogiken ser man dagligen till att inget barn lämnas utanför och att alla barn har en lekkompis. Personalen stöder växelverkan mellan barnen och möjliggör också gemensamma upplevelser med en trygg vuxen.

I Helsingfors genomförs på alla stadier ett antimobbningsprogram (AMP13) för att motverka mobbning. I enhetens verksamhetsplan beskrivs hur man stärker kamratfärdigheter, interaktions- och emotionella färdigheter samt empatiförmåga. Dessutom beskrivs barnens delaktighet i att lösa konflikter.

➤ Personalen bemöter sensitivt barnens initiativ och känslor. Personalens positiva attityd och agerande som förebild för positiv växelverkan stärker hela gruppens atmosfär som kännetecknas av trygghet och acceptans av mångfald. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken

Exempel till utvärdering av inklusiv verksamhetskultur

Hur vet vi att vi har lyckats?

- Alla barn har möjlighet att delta och påverka innehållet i verksamheten.
- Vi identifierar styrkor i varje barn och handleder barn att identifiera sina egna och andras styrkor.
- Vi stöder barnens vänskapsförhållanden och känsla av att höra till gruppen.
- Vi verkar i smågrupper som är pedagogiskt ändamålsenliga så att också övergångarna är planerade och strukturerade.

3.2 Lär milj öer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, inkluderande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stöder barnens utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stöder barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska också beaktas och utrymna ska vara prydliga och rena. ➤ Det här gäller också vid val av olika material och redskap. När lärmiljöer utformas utnyttjas om möjligt också olika återvinningsmaterial.

Mångsidiga lärmiljöer planeras och utformas tillsammans med barnen med hänsyn till barnens behov. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

Lärmiljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att man kan bryta traditionella könsstereotypa mönster. Lärmiljöerna ska främja barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. ➤ Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors utnyttjas man mångsidigt olika naturmiljöer; skogar, parker, berg och stränder erbjuder fina möjligheter till mångsidig verksamhet och lärande. Inom småbarnspedagogiken samarbetar man med områdets olika aktörer samt stadens mångsidiga nätverk inom kultur-, rörelse-, miljöfostran samt ungdomsarbetet och äldreomsorgen. För främjandet av samhörigheten spelar verksamheten inom de olika områdena en stor roll. Barnen blir delaktiga i sin gemenskap tack vare olika fester, utflykter och traditioner. Mångfalden i lärmiljön och områdesvisa samarbetsnätverk antecknas i enhetens verksamhetsplan.

Samarbete med andra aktörer samt fysiska och virtuella besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, konserter, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer. Planeringen av lärmiljöer erbjuder också en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna.

Barnen ska i tillräcklig omfattning ha tillgång till och få använda mångsidiga, pedagogiska och säkra lek- och aktivitetsredskap som är lämpliga för deras ålder. Redskapen ska anpassas till barnens individuella behov av stöd och intresseområden. Teknologin är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken. ➤ Tillsammans med personalen och vårdnadshavarna kommer man separat överens om användning av barnens egna digitala apparater, leksaker och annan utrustning.

➤ Utveckling av personalens yrkeskompetens, testning och tilläggande av nya arbetssätt samt systematisk utvärdering av gruppens pedagogiska verksamhet är viktiga byggstenar i utvecklingen av lärmiljöerna. De mångsidiga lärmiljöerna planeras och utformas tillsammans med barnen. Genom att omforma och berika lärmiljöerna erbjuds barnen nya möjligheter till lärande.

Exempel på utvärdering av lärmiljön

Hur vet vi att vi har lyckats?

- Vi granskar, utvärderar och omformar lärmiljöer tillsammans med barnen.
- Mångfalden syns i lärmiljön, lekredskap och material.
- Vi utnyttjar mångsidigt natur- och utomhusmiljöer.
- Ett aktivt och engagerande samarbete mellan aktörer inom småbarnspedagogik, kultur, motion och andra aktörer i området, som främjar barnens lek och lärande samt underlättar det för barnen att komma in i olika gemenskaper.

3.3

Samarbete inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska man främja målen för den småbarnspedagogiska verksamheten samt en pedagogisk verksamhet av hög kvalitet. ➤ Därigenom säkerställer man att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin egen utveckling och sina egna behov. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att samarbetet är systematiskt och mångprofessionellt.

➤ Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors antecknas principerna för samarbetet med vårdnadshavarna och verksamhetsmodellerna för kommunikationen i enhetens verksamhetsplan. I Helsingfors utförs regelbundet kundenkäter och dessutom samlar man in respons från vårdnadshavarna. Den information som man fått på så sätt beaktas i utvecklingen av småbarnspedagogiken.

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt. När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet.

I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda. ➤ Det avsätts tillräckligt med tid för diskussioner med vårdnadshavarna. Vårdnadshavarnas språk- och kulturmedvetenhet och annan sakkunskap ger småbarnspedagogiken mervärde.

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. ➤ Det är en väsentlig del av det dagliga samarbetet. Vårdnadshavarna ges tillfälle att berätta om sitt barns

styrkor och intresseområden som tas i beaktande i verksamheten. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan. Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen och stöder personalen i deras arbete.

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt vid övergångsskedena, till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken, vid övergångar inom småbarnspedagogiken, då ett barn byter daghem eller då barnet börjar i förskoleundervisningen. Den gemensamma diskussionen är särskilt viktig då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas (kapitel 1.3) och samarbetet med vårdnadshavaren betonas också då stödet för barnet planeras och genomförs (kapitel 5). En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavaren och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande. ➤ Vårdnadshavarna deltar alltid i planeringen av och beslutsfattandet om hurdant stöd som ska sättas in och hur det ska ordnas i deras barns fall samt i utvärderingen av dessa.

Vårdnadshavarna informeras om verksamheten och dess uppsatta mål i sitt barns grupp. Planen och tidtabellerna ställs ut i förväg. Personalen ansvarar över att synliggöra verksamheten och tar också hänsyn till de familjer som till exempel inte ännu förstår svenska. Barnens vårdnadshavare ska ges möjligheter att delta i planeringen och utvecklingen av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten och det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnen. Informations- och kommunikationsteknik används i samarbetet med vårdnadshavarna. ➤ I småbarnspedagogiken i Helsingfors dokumenteras den pedagogiska verksamheten i en digital gruppportfolio. I gruppportfolion beskrivs också målen för verksamheten i barngruppen och verksamhetens betydelse för barnens lärande och utveckling. Gruppportfolion ger också insyn i gruppens vardag och barnens lärande, insikter och glädjestunder. I gruppportfolion används i stor utsträckning visuella uttrycksformer som vårdnadshavarna kan ta del av tillsammans med sitt barn.

➤ I Helsingfors har man infört Hur går det?-modellen. Syftet är att stärka det tidiga stöd som erbjuds barnfamiljer. Modellen går ut på att personalen frågar familjerna hur det går i samband med de dagliga mötena inom småbarnspedagogiken. Det här ger vårdnadshavarna tillfälle att berätta om sin vardag – om sådant

man lyckats med men också om bekymmer. Personalens uppgift är att bemöta och lyssna på ett sensitivt sätt: någon i familjen har kanske drabbats av överbelastning, utmattning eller andra bekymmer. Om en anställd inom småbarnspedagogiken ser att familjen behöver hjälp, berättas för vårdnadshavarna om deras möjligheter att få råd och stöd i situationen. Det kan till exempel röra sig om att kontakta socialrådgivningen för barnfamiljer. Den anställda kan också ringa en stödgivande aktör tillsammans med vårdnadshavarna.

Samarbete med olika aktörer

Syftet med samarbetet är att försäkra sig om att genomföra och utveckla småbarnspedagogisk verksamhet av hög kvalitet. Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommuner som anordnar småbarnspedagogik bedriva sektorsövergripande samarbete samt skapa de samarbetsstrukturer som behövs. En privat serviceproducent ska efter behov bedriva sektorsövergripande samarbete. Det är viktigt att samarbeta och att utveckla samarbetet mellan kommunens småbarnspedagogiska verksamhet och de privata serviceproducenterna som erbjuder småbarnspedagogik inom kommunen samt mellan kommunerna.

➤ Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors sker sektorsövergripande samarbete med förskoleundervisningen, skolan, rådgivningen, barnskyddet samt olika aktörer inom social- och hälsovården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas.

➤ Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors genomförs en omfattande hälsoundersökning av barn i 4 års ålder i samarbete mellan familjen, småbarnspedagogiken och rådgivningen. Det här kallas för Hyve 4-modellen. Cirka två månader innan barnet fyller 4 år hålls en diskussion utifrån barnets plan för småbarnspedagogiken med vårdnadshavarna. På basis av den antecknas central information om barnets utveckling i informationsöverföringsblanketten. Blanketten skickas med vårdnadshavarens samtycke till rådgivningen. På rådgivningen utförs en omfattande hälsoundersökning av barnet, varefter hälsovårdaren kompletterar blanketten med uppgifter från hälsoundersökningen och skickar den tillbaka till daghemmet. Syftet är att tillsammans identifiera behov av stöd i tid och hjälpa barnet och familjen att få rätt slags stöd.

Verksamhetsmodellen Rådgivning på daghemmet förverkligas i samarbete med rådgivningen för att möjliggöra hälsoundersökningar av 3-åringar och kontroll av munhälsan samtidigt på daghemmet. Vårdnadshavarna får välja mellan hälsoundersökning på daghemmet eller en traditionell hälsoundersökning på rådgivningen.

I Helsingfors är det möjligt för personalen att rådfråga och konsultera socialrådgivningen för barnfamiljer per telefon. Personalen inom småbarnspedagogiken samarbetar enligt

överenskommelse med barnskyddet när det är nödvändigt med anledning av omständigheter som rör familjen eller barnet. Barnskyddet kontaktas i syfte att bedöma behovet av stöd när man upptäcker problem i barnets vardag och vårdnadshavarna är villiga att ta emot hjälp från barnskyddet. Om det inte är möjligt att kontakta barnskyddet tillsammans med vårdnadshavarna men personalen inom småbarnspedagogiken är orolig över barnet och barnets levnadsförhållanden, ska personalen göra en barnskyddsanmälan.

Exempel på utvärdering av samarbetet

Hur vet vi att vi har lyckats?

- Vi berättar regelbundet för vårdnadshavarna om verksamhetens mål och betydelse.
- Vi erbjuder vårdnadshavarna möjligheter att delta och påverka verksamheten i gruppen på ett för dem lämpligt sätt.
- Vi känner till områdets samarbetspartner inom barn- och familjetjänster.

4

Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken

4.1 Referensram för den pedagogiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska präglas av ett helhetsskapande angreppssätt. Målet är att främja barnens lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens. Den pedagogiska verksamheten förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen och i den gemensamma verksamheten. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska genomsyra den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

En målinriktad och inkluderande verksamhet utgår från värdegrunden, synen på lärande, en verksamhetskultur som stöder värdegrunden och synen på lärande samt

mångsidiga lärmiljöer, samarbete, arbetssätt och stöd för barnet. Barnens intressen och behov samt viktiga aspekter som anknyter till barnens uppväxtmiljö samt lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5, ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling. Planeringen av verksamheten ska även styras av målen för mångsidig kompetens.

Barnens planer för småbarnspedagogik ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten i barngruppen. Den småbarnspedagogiska verksamheten och förskoleundervisningen ska bilda en kontinuerlig helhet som är meningsfull för barnet och ger barnet möjlighet till framsteg i sitt lärande.

4.2 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen möjliggör att barnen och vårdnadshavarna kan delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna det enskilda barnet och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen kommunicerar med varandra. Syftet med pedagogisk dokumentation är att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnen. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetssätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov.

I Helsingfors förverkligas en planmässig pedagogisk dokumentation. Den pedagogiska dokumentationshelheten omfattas av barnets plan för småbarnspedagogik, enhetens verksamhetsplan, gruppens pedagogiska plan och gruppportfolion. Dessa står som grund för utvärdering av den pedagogiska verksamheten. De mål och den verksamhet som antecknats i gruppens pedagogiska plan dokumenteras i gruppportfolion. Genom den kan man tillsammans med barnen återuppleva gemensamma erfarenheter, diskutera, utvärdera och planera framtida verksamhet.

Tillsammans med barnen, enligt barnens ålder och utvecklingsnivå, produceras material om barnens iakttagelser i vardagen, helheter av fenomenbaserat lärande samt lek- och utforskningsprojekt som förverkligas i gruppen. Dokumentationen förverkligas på olika sätt och med olika redskap, varvid barnen får öva sina färdigheter i olika informations- och kommunikationstekniker. Det material som sammanställts i gruppportfolion delas ut till vårdnadshavarna, som får information om verksamheten och dess pedagogiska innehåll. En lyckad pedagogisk dokumentation synliggör insikter, erfarenheter och glädje att göra saker tillsammans, som alla ökar sammanhållningen i gruppen.

Planering, dokumentation och utvärdering

Hur medverkar vårdnadshavarna och hurdan information behövs från dem?

Observera och ta reda på barnets synvinkel

- Vilka är barnets intresseområden, styrkor och behov?
- Hur synliggörs barnets egen synvinkel?

Planera

- Utifrån våra observationer: vilka mål sätter vi upp för verksamheten i gruppen?
- Vad och hur dokumenterar vi i grupportfolion?

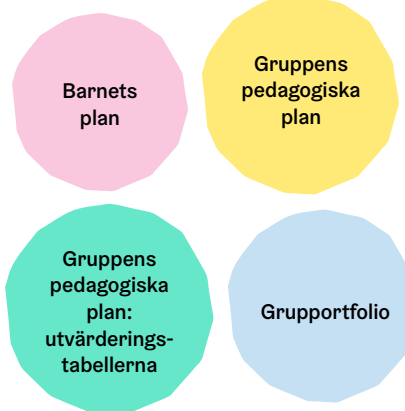

Hur är barnet med?

Agera och dokumentera

- Dokumentation av verksamheten tillsammans med barnet med hjälp av fotografering, video, ljudinspelning, genom att rita och skriva.

Utveckla

- Hur omformar vi verksamheten och varför?
- Vilka verksamhetssätt behåller vi och varför?
- Fungerade de utvalda utvärderingsmetoderna?

Utvärdera och reflektera

- Hur främjade den planerade verksamheten barnens lärande och utveckling?
- Hur förverkligades innehållet i planen för småbarnspedagogiken?
- Vad lyckades vi speciellt bra med?
- Hur utvärderade barnen verksamheten?

4.3 Mångsidiga arbetssätt

Småbarnspedagogikens uppdrag och mål samt barnens ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetssätt. Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetssätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska utnyttjas i verksamheten. Arbetssätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetssätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Barns initiativ kan vara kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Barnen deltar i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De har möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn som lär sig på olika sätt möjlighet att uppleva att de lyckas.

I Helsingfors beaktas vid val av arbetssätt stadens mångsidiga möjligheter, såsom naturen, kollektivtrafiken, möjligheterna till fysiska aktiviteter, olika samarbetspartner, kultur- och annat liknande utbud samt stadens historia. Det sätt på vilket målen för olika lärområden behandlas varierar beroende på situationen, det valda temat och barnens individuella utveckling. I Helsingfors inspireras barnen till aktiviteter genom fenomenbaserat lärande, mångsidig undersökning av saker och fenomen samt utforskning tillsammans, där slutresultatet är oplanerat.

4.4 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten > och dess möjligheter utnyttjas mångsidigt dagligen. Leken ses som varje barns rättighet och som ett viktigt pedagogiskt verktyg.

Personalen ska utgående från inkluderande principer trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. > Barnen kan ha olika behov av stöd i olika leksituationer eller lekfärdigheter. Personalen observerar och känner igen olika behov och vidtar åtgärder för att möjliggöra lek allt efter behov. Att stödja och berika leken hör till hela personalens arbetsuppgifter.

Det är viktigt att barnen är delaktiga i utvecklingen av olika lekar och lekmiljöer. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önsningar. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, provar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de

sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

> Innehållet i mångsidig kompetens och lärområdena syns i lekpedagogiken. Personalen kombinerar drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Personalen ska inse vilken betydelse det har för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar. Personalen ser till att olika situationer berikas genom lek och utnyttjar möjligheter till lek och rörelse särskilt under övergångssituationer. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stöder barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska även iakttä och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genus-sensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt. > Det krävs att personalen för gemensamma diskussioner och utvecklar lekvanorna så att de känner igen och kan ingripa i könsstereotyper, som begränsar leken.

Personalen skapar gynnsamma förhållanden till lek och tar i beaktande att långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Personalen är medveten om och känner igen lekens olika utvecklingsfaser och att utvecklingen är individuell för varje barn. Till en början bygger leken på kontakt och växelverkan mellan barn och vuxna. Därefter växer barnets intresse för den omgivande världen, varvid leken börjar kretsa kring föremål och deras betydelse. I de tidiga lekfaserna leker barnet i allmänhet ensamt eller parallellt. Ensam- och parallelleken utvecklas så småningom till lek tillsammans, varvid olika relationer för växelverkan och roller kommer till i barngruppens lekar. Lekarnas teman kommer från barnens erfarenhetsvärld. Genom rollekarna utvecklas lekens faser till lekar som har en röd tråd, en handling och till lekar och spel som kräver att regler bestäms tillsammans.

Personalens fysiska och psykiska närvaro har en central roll i lekens olika utvecklingsfaser. Personalens närvaro stöder växelverkan mellan barnen och förebygger konfliktsituationer som uppstår i vardagen.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel samt digitala verktyg och applikationer erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Med vårdnadshavarna ska personalen diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

Allihopa lekar tillsammans

Personalen är involverad i leken, tryggar förutsättningar och möjliggör tid och ro för långvarig lek som ger tillfredsställelse. Leken observeras och dokumenteras som grund för utvärdering och planering av verksamheten. Varje barns delaktighet säkerställs.

Att kasta sig
in i leken

Att haka på
initiativ till lek

Att stärka
delaktigheten

Att stärka
kompisrelationerna
och den sociala
gemenskapen

Lekarna stöds och berikas enligt barnets ålder och lekens olika utvecklingsfaser. Innehållet i de mångsidiga kompetenserna och lärområdena kompletterar leken.

4.5 Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan nämligen:

- ▶ Språkets rika värld
- ▶ Mina många uttrycksformer
- ▶ Jag och vår gemenskap
- ▶ Jag utforskar min omgivning
- ▶ Jag växer, rör på mig och utvecklas.

En pedagogisk verksamhet som kombinerar och tillämpar lärområden gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen mellan barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

Språkets rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens språkliga kunskaper och färdigheter samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stöder språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av språket kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stöder barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrade respons på sin förmåga att använda språket och på sin förmåga att kommunicera.

I småbarnspedagogiken ska varje barn få stöd för att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. I fostran och undervisningen ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer och att de kan tillägna sig flera olika språk samtidigt. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stöder utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciseringsgällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.6.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Förmåga att
kommunicera

Förmåga att
förstå
språk

Förmåga att
producera
tal

Förmåga att
använda
språket

Språkligt
minne och
ordförråd

Språklig
medvetenhet

UTVECKLING AV SPRÅKLIGA IDENTITETER

Med tanke på utvecklingen av **förmågan att kommunicera** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av förmågan att kommunicera stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stöder man barnens **förmåga att förstå språk**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets förmåga att förstå språk ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **förmåga att producera tal** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iaktta tonfall och betoningar.

Förmågan **att använda språket** ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras förmåga att använda språket. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas förmågan att använda språket och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **språkliga minne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det språkliga minnet kan till exempel ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna

och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens språkliga minne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stöder utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

För att stärka en verksamhetskultur som främjar läsning inom småbarnspedagogiken i Helsingfors planerar personalen målinriktad litteraturfostran för barngruppen med beaktande av barnens intresseområden. Personalen fungerar som modell för läsning, stöder barnen i att utvecklas till läsare och skapar en tillåtande och diskuterande atmosfär i gruppen. Tillsammans med barnen bygger man upp en lärmiljö där man förhåller sig positivt till och som inspirerar till språkligt uttryck. Tillsammans undersöker, läser och producerar man olika typer av texter samt bekantar sig med olika litteraturgenrer. I olika bokprojekt utnyttjar man mångsidigt konstbaserade metoder. I verksamheten utnyttjas dessutom biblioteks- och kulturtjänster i Helsingfors.

Litteraturfostran i en grupp dokumenteras med hjälp av olika metoder och familjerna informeras om betydelsen av att man läser för barnet. Som stöd för utvärdering och utveckling inom småbarnspedagogiken använder personalen Läsecirkel-materialet.

Personalen säkerställer att alla barn har möjlighet att bli förstådda och förstå det som händer i deras omgivning samt delta i händelserna. Verksamheten planeras så att språkliga mål ställs upp vid sidan av innehållet i lärandet. Lärmiljöerna är flerspråkiga och flera språk används parallellt i dem. De är trygga samt uppmunttrar och inspirerar barnen att lära sig språk, lära sig om språk och lära sig på språk. Barnen lär sig språk genom att leka, sjunga, dansa, tala, berätta historier, lyssna och fråga.

Inom svensk småbarnspedagogik i Helsingfors arbetar två lärare inom småbarnspedagogik som språkstöd med att stärka språkmedvetenheten hos personalen och stödja dem i att skapa en språk- och kulturmedveten verksamhet på enheterna. Inom småbarnspedagogiken används olika utvärderings- och stödmaterial för språkmedveten verksamhet.

Kulturstigen för småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen

Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett mål-inriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **förmåga att uttrycka sig musikaliskt, visuellt, verbalt och kroppsligt samt genom slöjd**, och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och annan kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tan-

kar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetsparternas specialkompetens berikar konstfostran.

Barnens omfattande och mångsidiga uttrycks- och kulturfostran förverkligas tillsammans med olika aktörer inom kultursektorn och konstorganisationer i Helsingfors. I Helsingfors samarbetar man tätt med Kulturens fadderbarn-verksamheten, där olika aktörer inom konst och kultur erbjuder varje årskull konst- och kulturupplevelser. Man bekantar sig med de olika uttrycksformerna och därtill övar man genom att förverkliga innehållet i kulturstigen. Kulturstigen inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen i Helsingfors bildar en helhet som ger barnen jämlika möjligheter att uppleva och skapa konst och kultur.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iakttä ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, långa och korta ljud, tonhöjder, dynamik och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av musikens puls, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa.

Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors ordnas musikverksamhet lekfullt med mål att ge barnen erfarenheter av att lyckas. Barnen har tillgång till ett mångsidigt urval av instrument och andra likande musikredskap, och instrueras i hur dessa används. Musikuppföranden och andra liknande evenemang kan förverkligas i grupperna eller för en större publik, till exempel på gemensamma fester.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iakttä och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iakttä och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska med hjälp av arbetsätten som hör till tekniskt arbete och textilarbete inom slöjd och som anpassats till barnen få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt, sina finmotoriska färdigheter, sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker samt formgivning. Dessa arbetsätt kan vara till exempel att modellera, klippa, spika, såga och sy.

Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors erbjuds barnen mångsidiga möjligheter att presentera och dela sina alster. Barnen har också möjlighet att ge uppmuntrande kamratrespons. Arbetsprocessen och alstren dokumenteras till exempel genom att fotografera, videofilma och banda. Alster ställs ut i verksamhetsställena och bilder och videor delas till exempel i gruppportfolion. I samarbete med stadens konst- och kulturaktörer kan man också ordna utställningar och föreställningar. Barnens olika sätt att uttrycka sig synliggörs på gemensamma fester och evenemang.

Målet med att **uttrycka sig genom slöjd** är att barnen ges möjligheter att glädjas över att försöka, utforska, skapa tillsammans, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika material samt att lära sig de tekniker inom slöjd som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. Tillsammans med barnen kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. I verksamheten ska man på ett mångsidigt sätt använda till exempel barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus.

Jag och vår gemenskap

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Personalen ska stödja barnens förmåga till etiskt tänkande genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom åskådningsfostran ska man tillsammans bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Med barnen kan man också ur ett bredare perspektiv granska religioner och åskådningar. På motsvarande sätt ska man granska religionslöshet. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen såsom vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet.

När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stöder barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Genom att fundera över närmiljöns förflutna, nutid och framtid riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

➤ Helsingfors har en lång och mångfasetterad historia. Tillsammans med barnen kan man bekanta sig med stadens historia genom att besöka historiska platser i närmiljön och runt om i staden eller till exempel genom att undersöka gamla fotografier. Barnträdgårdsmuseet, Helsingfors stadsmuseum, Nationalmuseet samt bibliotek är viktiga pedagogiska samarbetspartner.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, könets och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Jag utforskar min omgivning

Barnens matematiska tänkande, förhållande till naturen och miljön samt teknologin stärks mångsidigt inom småbarnspedagogiken i Helsingfors. Genom ett undersökande och experimenterande arbetssätt stärker man barnens färdigheter i att utforska och tänka samt tillämpa teknologi. Barn uppmuntras tillsammans att ställa frågor, leta svar och dra slutsatser. Inom småbarnspedagogiken utnyttjas olika matematiska, natur-, vetenskapliga-, miljö- och teknologiska lärmiljöer. Inom småbarnspedagogiken stödjer man barnets insikt om att ekologisk hållbarhet är grunden till all hållbarhet. Man utforskar och rör sig i miljön genom att leka, spela och bege sig på äventyr.

Matematiska tänkande

Synen på matematik inom småbarnspedagogiken stödjer utvecklingen av barnens färdigheter att iakttä, strukturera och förstå sin omgivning samt förstå orsakssammanhang. Barnen inspireras att upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer. Barnen uppmuntras att utforska, fundera och beskriva sina iakttagelser till exempel med hjälp av kroppen eller olika redskap och bilder.

Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barn i alla åldrar får stöd i att utveckla sin taluppfattning. Barnen uppmuntras genom lek att upptäcka numerära antal i omgivningen. I takt med att färdigheterna ökar utökas taluppfattningen med att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap. Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iakttä årstiderna och dygnets olika tider.

Teknologifostran

Barnets relation till teknologi utvecklas när barnen får lära sig hur olika vardagliga tekniska anordningar och system fungerar, till exempel hushållsmaskiner, informations- och kommunikationsteknik samt forskningsmedel. Man övar att tillämpa de teknologiska färdigheterna genom att uppmuntra barnen att tillsammans upptäcka kreativa lösningar och förverkliga sina egna idéer. Till exempel genom att bygga, pyssla och modellera eller genom att använda andra sätt att kommunicera och uttrycka sig. Genom olika redskap som kan programmeras kan barnens matematiska tänkande utvecklas och barnen kan öva sina teknologiska färdigheter.

Miljöfostran

Stärkandet av barnens förhållande till naturen och miljön stöds genom tre dimensioner inom miljöfostran: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Utflykter i den närbelägna naturen och i den byggda stadsmiljön används aktivt och är föremål för både lärande och lekmiljöer. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Barn uppmuntras till att iakttä naturfenomen med flera sinnen och under olika årstider. Samtidigt lär barnen ansvarstagandet över miljön och dess välmående.

Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Det är viktigt att se till att barnen upplever att de genom sina egna handlingar kan påverka en hållbar livsstil utan att de som barn behöver ta ett för stort ansvar för att upprätthålla en hållbar livsstil.

Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors stärker man utvecklingen av förhållandet till naturen och miljön och att tillägna sig en hållbar livsstil genom Räv-modellen. Rävén – en hållbar framtid inom småbarnspedagogiken-modellen, sammanfattar miljö- och klimatfostran, framtidslitteracitet och nyskapande. Det mångsidiga innehållet i Räv-modellen inspirerar mot en hållbar framtid genom lek, utforskande och utveckling av kreativt tänkande.

Med barnen bekantar man sig med innebörden av en hållbar livsstil, hur man konkret förverkligar hållbar utveckling och stärker den positiva inställningen till framtiden. Man bekantar sig med hållbar framtid speciellt med välmående, glädje, kreativitet, empati och nyfikenhet som utgångspunkt och mål. Inom småbarnspedagogiken skapas grunden till ekosocial bildning genom att man utforskar naturens välmående och bekantar sig speciellt med ekologisk hållbarhet.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).

Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att röra på sig på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden, barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i handledd fysisk aktivitet. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, såsom kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. Tillsammans med vårdnadshavarna uppmuntrar vi barnen till fysisk aktivitet också på fritiden i olika sammanhang och miljöer.

Fysisk aktivitet inom småbarnspedagogiken

Varje barns rättighet

Glädje, lek och gemensamma aktiviteter. Rekommendationer för fysisk aktivitet under de första åren. (Utbildnings- och kulturministeriet 2016:24)

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskännedom och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. ► Hur barnens motoriska färdigheter utvecklas observeras genom gemensamt överenskomna metoder och informationen används för planering av verksamheten. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig.

Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

Inom småbarnspedagogiken i Helsingfors tillämpas Småbarnspedagogiken i rörelse-programmet som utvecklar en verksamhetskultur som kännetecknas av en positiv inställning till fysiska aktiviteter som förverkligas varje dag. Fysisk aktivitet är en del av den pedagogiska verksamheten, där lek och rörelseglädje syns i vardagen. Personalen uppmuntrar barnen att finna sitt sätt att röra på sig och barn som är mindre aktiva av naturen stöds och uppmuntras till rörelse. De vuxna föregår med gott exempel och har en positiv inställning till att röra på sig och fysiska aktiviteter samt fäster speciellt uppmärksamhet vid att undvika situationer där barnen inte rör på sig. Barnen har tillgång till motionsredskap också när de rör sig på egna villkor och under lekar. Rörelse och motion utvärderas regelbundet genom användning av utvärderingsverktyg såsom Valssi och bedömning av nuläget för småbarnspedagogiken.

Syftet med matfostran är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge matro och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med hälsa, trygghet och säkerhet. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. Barnens nyfikenhet gentemot sexualitet och kroppen ska handledas på ett respektfullt och för barnets ålder lämpligt sätt. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

4.6

Preciseringar gällande språk och kultur

Utgångspunkten i grunderna för planen för småbarnspedagogik är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska. För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk. Småbarnspedagogik kan också ges på romani. Även andra språk kan användas i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av målen i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stöder barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten som pratar både **svenska och finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner och färdigheter. Samerna är ett urfolk som i enlighet med grundlagen har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. Närmiljön och samarbetet med vårdnadshavarna och den samiska gemenskapen ska tas till vara i verksamheten. När småbarnspedagogisk verksamhet ordnas på något av de tre samiska språken, är verksamhetens särskilda mål att stärka barnens språkutveckling och förmåga att förstå och använda språket. Målet är att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det samiska språk- och kulturarvet. ➤ På ett daghem i Helsingfors ordnas tvåspråkig småbarnspedagogik på finska-samiska.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **romska barn** har som särskilt mål att stärka barnens positiva identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur samt

öka barnens delaktighet i samhället. Utöver det ska barnens språkliga utveckling stödjas i samarbete med barnens vårdnadshavare och den romska gemenskapen. I mån av möjlighet ska man ge barnen möjlighet att använda och tillägna sig romani. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **teckenspråkiga barn** kan genomföras antingen i en separat grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. ➤ Småbarnspedagogik för barn som använder teckenspråk anordnas i barnets närdaghem i enlighet med inkluderande principer. Målet är också att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer samt stärka teckenförrådet och kunskaperna i det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk** som modersmål och flerspråkiga barn få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat och pedagogiskt och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk i olika fostrings- och undervisningssituationer. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Att ett barn bekantar sig med och försöker lära sig det svenska eller finska språket ska inte jämföras med stödet som ges i småbarnspedagogiken (kapitel 5). Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna. Småbarnspedagogiken stöder barnets integrering i det finländska samhället.

I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvar för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

Småbarnspedagogik på två språk

Småbarnspedagogik på två språk ska baseras på ett beslut fattat av kommunen eller en privat aktör. Syftet med småbarnspedagogisk verksamhet på två språk är att ta till vara barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda barnen en mångsidigare språkpedagogik än i vanliga fall. Barnen ska erbjudas tillfällen att tillägna sig språken och använda dem på ett aktivt och lekfullt sätt. Samtidigt läggs grunden för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö ska väcka barnens språkliga nyfikenhet och lust att experimentera. Olika kulturer möts också på ett naturligt sätt i den småbarnspedagogiska verksamheten som ordnas på detta sätt.

Småbarnspedagogik på två språk indelas i omfattande och mindre omfattande. I omfattande småbarnspedagogik på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en två- eller flerspråkig miljö. I mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språken.

➤ Inom privat småbarnspedagogik erbjuds omfattande och mindre omfattande tvåspråkig småbarnspedagogik på flera olika språk.

Omfattande småbarnspedagogik på två språk

Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken i småbarnspedagogiken

➤ I Helsingfors erbjuder finska småbarnspedagogiken språkbad på svenska från småbarnspedagogiken genom hela den grundläggande utbildningen. Målet för programmet är att barnet tillägnar starka språkkunskaper i båda inhemska språken. Språkbadstigen i Helsingfors börjar vid 3–6 års ålder och varje barn

som börjat i språkbad får en plats i förskoleundervisning och grundläggande utbildning som ordnar språkbad.

I språkbadet exponeras barnet rikligt för svenska språket i början av programmet och småbarnspedagogiken arrangeras i sin helhet på svenska. Tillägnandet av och inläringen av svenska stöds enligt principerna för språkbadspedagogiken och svenska talas till barnet. Barnet uppmuntras att använda svenska och det erbjuds rikligt med tillfällen till att öva språket. Barnen kan emellertid alltid om de så vill uttrycka sig på finska.

I språkbadet är samarbetet med vårdnadshavarna viktigt för att vårdnadshavarna ska förbinda sig till programmet. Vårdnadshavarna handleds att hemma uttrycka sig på finska så mycket och så mångsidigt som möjligt så att barnets språkkunskaper i finska också utvecklas. Dessutom synliggörs det för vårdnadshavarna att språkbadstigen fortsätter från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till utgången av årskurs 9 i den grundläggande utbildningen.

Annan omfattande småbarnspedagogik på två språk

➤ I annan omfattande småbarnspedagogik på två språk genomförs minst 25 % av verksamheten på något annat språk än finska. I Helsingfors anordnas omfattande småbarnspedagogik på två språk inom privat småbarnspedagogik och inom den kommunala verksamheten från och med förskoleundervisningen.

Mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk

Språkberikad småbarnspedagogik

➤ Med språkberikad småbarnspedagogik avses här sådan småbarnspedagogik, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än finska. Målet med språkberikad småbarnspedagogik är att stödja språkutvecklingen, motivera barnen och möjliggöra ett mångsidigare språkval. Språkberikad småbarnspedagogik anordnas i Helsingfors inom privat småbarnspedagogik och inom den kommunala verksamheten från och med förskoleundervisningen.

5

Stöd för barnet

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor samt behov som anknyter till barnets lärande, utveckling och välbefinnande. I småbarnspedagogiken omfattar stödet såväl lösningar som möter barnets individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. ➤ Läraren och specialläraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för barnets behov av stöd

och stödåtgärderna ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik i daghemmet eller familjedagvården. Ett barn som deltar i småbarnspedagogiken har rätt att få sådant stöd som barnets individuella utveckling, lärande eller välbefinnande förutsätter omedelbart när stödbehovet har framkommit.

5.1 Principer och ansvar för att ordna stöd

Stödet i småbarnspedagogiken ska ordnas som allmänt, intensifierat och särskilt stöd i enlighet med inkluderande principer.

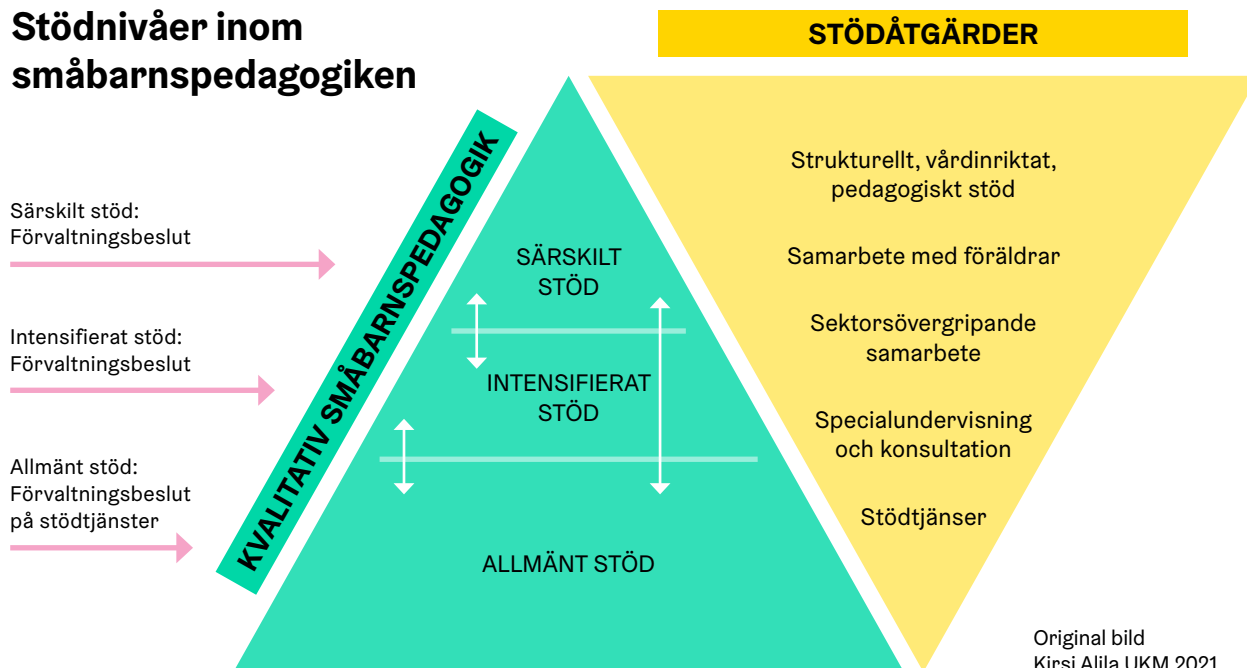
Ansvar för att ordna och genomföra stödet

Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvarsområde delta i bedömningen av behovet av stöd och ge det stöd som behövs samt utveckla verksamhetskulturen och verksamhetsstället. Daghemsföreståndaren för verksamhetsstället ansvarar för att stödet som ges inom småbarnspedagogiken håller hög kvalitet, för genomförandet av stödet och för att personalen har uppdaterad kompetens som motsvarar barnens stödbehov. Daghemsföreståndaren ska se till att personalen som en del av barnets plan för småbarnspedagogik planerar stödet för barnet. Det planera-

de stödet ska utvärderas utgående från barnets behov, minst en gång per år. Specialläraren inom småbarnspedagogiken ska vid behov delta i bedömningen av barnets behov av stöd och stödåtgärder samt i planeringen och utvärderingen av hur de genomförs. Stödet som ges av en speciallärare kan vara individuellt stöd för barnet och/eller undervisning som genomförs i grupp. Stödet kan vara regelbundet, på deltid eller heltid. Det kan genomföras som samordnad undervisning eller kompanjonundervisning tillsammans med läraren för gruppen. Sakkunskapen hos ambulerande speciallärare inom småbarnspedagogiken används även för att konsultera personalen och vårdnadshavarna.

➤ Läraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för att barn i den egna barngruppen får stöd för individuellt lärande. Inom småbarnspedagogiken finns det assistenter som är specifika för en grupp eller ett barn och som har i uppgift att stödja barnet eller barnen i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten.

Stödnivåer inom småbarnspedagogiken

Läraren inom småbarnspedagogiken och en assistent planerar tillsammans hur stöd för uppväxt och lärande ska förverkligas utifrån de behov som ett enskilt barn och gruppen har. Det är läraren inom småbarnspedagogikens uppgift att planera, stöda och handleda lärandet samt att utvärdera barnets och hela gruppens lärande och arbete. Assistenten assisterar barnet eller gruppen i att utföra enstaka uppgifter med anknytning till småbarnspedagogiken och habiliteringen i enlighet med läraren inom småbarnspedagogikens eller terapeutens anvisningar.

Den ambulerande specialläraren inom småbarnspedagogiken har i uppgift att observera, planera och handleda pedagogiskt barnets behov av stöd och på så vis stödja läraren inom

småbarnspedagogiken och annan personal som verkar med barnet. Därtill deltar hen i den mångprofessionella koordineringen och beredningen av barnets stöd samt i planeringen av lärtigen för de barn som behöver stöd i samarbete med personalen inom småbarnspedagogiken, chefer, vårdnadshavarna och utredande enheter.

Familjedagvårdaren ansvarar för att genomföra stödet för barnen i gruppen. Planeringen och utvärderingen av stödet görs i samarbete med ambulerande speciallärare inom småbarnspedagogik. Om barnets bästa förutsätter det är det möjligt att i samarbete med vårdnadshavaren föra diskussioner om att barnet får en plats vid ett daghem för att få det stöd hen behöver.

5.2

Samarbete i samband med stöd

Samarbete med barnet och vårdnadshavaren

En utgångspunkt för att kunna ge tidigt och tillräckligt stöd är att vårdnadshavaren och personalen inom småbarnspedagogik har delad information om barnet och barnets behov. Barnets rätt att få stöd och de centrala principerna för att ordna stödet samt stödet och stödformerna som ges till barnet ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet ska höras och hens åsikter ska tas i beaktande.

Vårdnadshavaren ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Om det behövs ska man använda tolk vid diskussionerna.

Diskussioner med vårdnadshavarna initieras dagligen. Vårdnadshavarna får ta del av dagens händelser, det vill säga vad barnet varit med om, vad hen lyckats med och vad hen haft utmaningar med. Vid oro över barnets uppväxt eller lärande diskuterar läraren inom småbarnspedagogiken alltid först med barnets vårdnadshavare om observationerna. Specialläraren inom småbarnspedagogiken deltar vid behov i diskussionerna. Vårdnadshavarna informeras och ges alltid möjlighet att delta i samband med att barnets angelägenheter behandlas mångprofessionellt. De ges också möjlighet att delta i informationsöverföringsmöten som hålls vid behov när barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen.

Processen med bedömningen av barnets behov av stöd påbörjas utifrån iakttagelser som gjorts av personalen inom småbarnspedagogiken. Initiativet kan också komma från vårdnadshavaren eller från andra sakkunniga.

Sektorsövergripande samarbete

Samarbete med familjecenter och specialiserade sjukvården inom social- och hälsovårdstjänster förverkligas i första hand med vårdnadshavarens samtycke.

I samarbetsanvisningen för småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt familjecentret beskrivs samarbetet, arbetsfördelningen och etablerade samarbetsmodeller för småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt familjecentret. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet.

Mångprofessionellt samarbete för kartläggning av barnets behov av stöd och ordnande av stödformer sker mellan speciallärare inom småbarnspedagogiken, hälso- och sjukvårdspersonal och aktörer med expert- eller undersökande uppgifter.

Både på rådgivningen och inom småbarnspedagogiken strävar man efter att i ett så tidigt skede som möjligt upptäcka behov av stöd hos barnfamiljer och ordna ändamålsenligt stöd och hjälp för barnet och barnets familj. Verksamhetsmodellen Lilla rådgivningsteamet erbjuder barnfamiljer och yrkespersoner möjligheten att gemensamt dryfta den oro som uttryckts. En ytterligare fördel med den är att yrkespersoner inom småbarnspedagogiken kan konsultera andra yrkespersoner.

5.3 Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken

Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stöder alla barn. Stödformerna inom småbarnspedagogiken innebär sådana pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödåtgärder som barnet behöver.

Barnets möjligheter att få stöd förutsätter ingen medicinsk diagnos eller andra utlåtanden av sakkunniga inom hälsovården eller socialvården. ➤ Den vårdgivande aktörens eventuella utlåtanden, patientjournaler och besöksanteckningar utnyttjas i samband med att ett förslag utarbetas och stödet planeras.

Barnet har också rätt till stödtjänster och hjälpmedel enligt sitt behov av stöd. Sådana är till exempel

- ▶ arrangemang som hänför sig till rörlighet och andra fysiska funktioner, såsom rullstolsramper och räcken eller
- ▶ hjälpmedel som tillgodoser behov i anknytning till barnets kommunikation, syn, hörsel eller rörlighet, eller något annat fysiskt behov hos barnet, såsom leksaker som stöder kommunikation och interaktion, digitala applikationer, spel eller ljudböcker.

▶ Handbok om stöd för barnet, har utarbetats som stödmaterial för genomförandet av stödet.

Allmänt stöd

Allmänt stöd består av enskilda stödformer, till exempel enskilda pedagogiska lösningar och stödåtgärder med vilka man påverkar situationen i ett så tidigt skede som möjligt. Stödet för barnet är kortvarigt och/eller till sin intensitet lägre i jämförelse med det intensifierade och särskilda stödet. Man ska tillgodose barnets individuella behov av stöd till exempel genom att använda lämpliga material, redskap, undervisningsprogram eller stöd som ges på deltid av en speciallärare. Allmänt stöd förutsätter inte ett förvaltningsbeslut.

➤ Läraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för det allmänna stödet inom småbarnspedagogiken som hela teamet gemensamt förverkligar. Det allmänna stödet förverkligas i barnets egen barngrupp med pedagogiska metoder, såsom framförhållning, smågrupper, talstödjande och alternativa kommunikationsmetoder. Barnets behov av stöd samt hur väl stödet räcker till och hur det genomförs utvärderas och antecknas i barnets plan för små-

barnspedagogik. Ett förvaltningsbeslut ska fattas om användningen av eventuella stödtjänster såsom tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel.

Intensifierat stöd

Stödet är till sin intensitet starkare och mer individuellt än det allmänna stödet. Stödet ges under en kortare period eller för en längre tid enligt barnets individuella behov. Stöd består av flera stödformer som tillämpas regelbundet och samtidigt.

Initiativet till att stärka stödet för barnet kan komma från personalen i gruppen, från vårdnadshavaren eller från andra sakkunniga. En eventuell diagnos i ett senare skede eller inledning av habilitering får inte ställas som villkor för att barnet ska få stöd. För att ge intensifierat stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut. I beslutet ska man ange stödformer, verksamhetsstället inom småbarnspedagogik och stödtjänster. ➤ Om barnet inte har assistent, ska antalet barn eller antalet vård- och fostringspersonal tas i beaktande. Läraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för upprättandet av barnets plan för småbarnspedagogik och utvärderingen av behovet av stöd. Vid behov bjuds det in till diskussionen sakkunniga inom social- och hälsovården. Specialläraren inom småbarnspedagogiken deltar vid behov i att ordna intensifierat stöd, handleder den övriga personalen i hur det intensifierade stödet ska förverkligas och deltar vid behov i diskussioner med vårdnadshavarna. Stödåtgärderna antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

▶ Intensifierat stöd består av regelbundna och samtidigt förverkligade pedagogiska stödformer. För att inleda intensifierat stöd behövs inte ett expertutlåtande om stödbehovet. Ett barn som får intensifierat stöd ska tas i beaktande i personaldimensioneringen på daghem och i familjedagvård om barnet inte har assistent. Strukturella former av intensifierat stöd i Helsingfors är mindre gruppstorlek, assistent för gruppen och stöd på deltid av speciallärare inom småbarnspedagogik.

Särskilt stöd

Barnet kan få särskilt stöd på grund av funktionsnedsättning, sjukdom, försenad utveckling eller något annat sådant behov av stöd för lärande eller utveckling som avsevärt sänker barnets funktionsförmåga. Ett barn kan få

stöd direkt i form av särskilt stöd om barnets stödbehov förutsätter det.

Särskilt stöd består av flera stödformer och stödtjänster som tillämpas kontinuerligt och på heltid. För att ge särskilt stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut. I beslutet ska man ange stödformer, verksamhetsstället inom småbarnspedagogik och stödtjänster. ➤ Det här ska tas i beaktande i antalet barn eller anställda med vård- eller fostransuppgifter, om det inte finns en assistent för barnet. Särskilt stöd kan förverkligas i närdaghemmets grupp, en integrerad specialgrupp eller en specialgrupp.

➤ Läraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för upprättandet av barnets plan för småbarnspedagogik och utvärderingen av behovet av stöd. Vid behov bjuds det in till diskussionen sakkunniga inom social- och hälsovården. Specialläraren inom småbarnspedagogiken deltar vid behov i att ordna särskilt stöd, handleder den övriga personalen i hur särskilt stöd ska förverkligas och deltar vid behov i diskussioner med vårdnadshavarna. Stödåtgärderna antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Om småbarnspedagogik i första hand ordnas för att trygga särskild individuell vård och omsorg för ett barn med funktionsnedsättning i syfte att ge hen möjligheter att klara av dagliga aktiviteter, rör det sig om specialomsorg enligt lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. I så fall hänger inte småbarnspedagogiken samman med vårdnadshavarnas förvärvsarbete utan i första hand med barnets behov av habilitering. Sådan specialomsorg enligt lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda är avgiftsfri socialtjänst enligt lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården.

Stödformer

Olika stödformer ska användas på alla stödnivåer i enlighet med barnets stödbehov. Arbetssätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödåtgärderna ska planeras pedagogiskt så att barnets delaktighet och rätt att lära sig och vara en del av barngruppen förverkligas utifrån barnets bästa. Stödet för barnet kan omfatta pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformer.

Pedagogiska stödformer innefattar återkommande aktiviteter och en tydlig struktur i barnets dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken. ➤ För att bemöta barnets individuella behov är också uppdelning och diversifiering av verksamheten i gruppen viktig, liksom beaktande av planmässigt verksamhet i den dagliga strukturen. Stödet för barnet innefattar bland annat växelverkan och kommunikation på ett sätt som är sensitivt och tillgängligt. Det kan vara frågan om kommunikationsmetoder som ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika teknologiska lösningar. För att tillgodose barnets behov av stöd krävs att personalen inom småbarnspedagogik använder gemensamma och ändamålsenliga pedagogiska och specialpedagogiska arbetssätt och metoder

Strukturella stödformer innefattar att stärka personalens kunskaper i fråga om att upptäcka barnets stödbehov och genomföra stödet samt deras specialpedagogiska kompetens. Till strukturella stödformer hör också att minska antalet barn i gruppen, se över personaldimensioneringen och/eller personalstrukturen samt därtill hörande lösningar och att ändra stödformerna enligt barnets stödbehov. ➤ Gruppens personalstruktur kan till exempel stärkas med en speciallärare inom småbarnspedagogiken. Genom att minska antalet barn i gruppen förändrar man relationstalet mellan personalen och barnen så att

stödet för barnet kan genomföras som planerat och gruppen kan uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken. Strukturella stödformer är även sådana tolknings- och assistenttjänster och användning av hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i småbarnspedagogiken. Beaktande av hinderfrihet och integrerade- och specialgrupper kan även vara sådana strukturella stödformer som behövs.

➤ Det assistentstöd som barnet eller gruppen behöver ges av assistenter som placerats i området. Chefen för småbarnspedagogiken beslutar om hur de tjänster som assistenter och speciallärare inom småbarnspedagogiken ger riktas och vilka barn som ska ingå i specialgrupper för barn med flerfunktionsnedsättning.

Vårdinriktade stödformer innebär metoder och verksamhetssätt som tillgodoser vården, omsorgen och assistansen för barnet. Barnets behov av hälso- och sjukvård

tillgodoses som en del av de vårdinriktade stödformerna. Dessa kan till exempel vara hjälpmedel och behov av assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar eller till barnets medicinering, kost och rörlighet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom social- och hälsovården till exempel gällande handledning och rådgivning för personalen inom småbarnspedagogiken.

Vid verksamhetsställena inom småbarnspedagogik ska man alltid från fall till fall bedöma om läkemedelsbehandling eller sjukvård kan genomföras som en del av den grundläggande verksamheten. ➤ Om ett barn på daghemmet eller i familjedagvården drabbas av en sjukdom som kräver läkemedelsbehandling eller om ett barn som behöver regelbunden läkemedelsbehandling ska börja där, ansvarar daghemsföreståndaren för att en läkemedelsplan upprättas och säkerställer att barnets läkemedelsplan nämns i barnets plan för småbarnspedagogik.

5.4 Bedömning av stödet för barnet

Processen med bedömningen av barnets behov av stöd påbörjas utifrån iakttagelser som gjorts av personalen inom småbarnspedagogiken. Initiativet kan också komma från vårdnadshavaren, barnrådgivningen eller personalen inom social- och hälsovården.

➤ Läraren inom småbarnspedagogiken och/eller specialläraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för utvärderingen av barnets stöd. Den övriga personalen deltar i utvärderingen av stödet.

Social- och hälsovårdsmyndigheterna ska delta i bedömningen på begäran av anordnaren av småbarnspedagogik, om bedömningen av stödbehovet och motiveringen av stödlösningarna förutsätter även annan sakkunskap än sådan pedagogisk sakkunskap som personalen inom småbarnspedagogiken innehar.

Bedömning av stödet utvärderas på alla stödnivåer inom småbarnspedagogiken. Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov, men ändå minst två gånger om året, i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över, när stödbehovet förändras eller när det sker ändringar i lärmiljön. Vid bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna och när stödet genomförs ska man beakta barnets åsikter och önskemål och samarbeta med vårdnadshavaren. ➤ Personalen observerar dagligen barnets styrkor och behov av stöd i vardagen och uppdaterar de stödåtgärder och mål för verksamheten som antecknats i barnets plan för småbarnspedagogik utifrån observationerna.

5.5 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd det vill säga stödnivån, stödformerna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Lärare inom småbarnspedagogik och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. Målet är att fungera i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Barnets åsikt ska klarläggas och beaktas då planen görs upp och utvärderas.

Före intensifierat eller särskilt stöd påbörjas ska en utvärdering av eventuella tidigare stödåtgärder och deras effekt antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Utvärderingen ska innehålla en beskrivning av stödåtgärderna och av utvärderingen och utvecklingen av deras effekt. Utvärderingen ska också innehålla en motivering för vilka stödåtgärder barnet skulle ha nytta av och vilka som på bästa sätt individuellt tillgodoser barnets bästa.

Barnets plan för småbarnspedagogik används när man fattar ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd. Om en bedömning av barnets behov av stöd har gjorts i barnets plan för småbarnspedagogiken, ska denna bedömning beaktas när ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller ett beslut om stödtjänster fattas.

Barnets plan för småbarnspedagogik ska uppdateras så att den motsvarar innehållet i förvaltningsbeslutet.

► Det ska framgå av planen om behovet av stöd upphört och åtgärderna avbrutits.

När ett barn börjar inom förskoleundervisningen, utvärderas alltid hens behov av stöd.

Då ett barn får stöd i småbarnspedagogiken ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, förutom det ► beskrivas eventuella social- och hälsovårdstjänster, såsom till exempel habilitering, om det är av betydelse för barnets småbarnspedagogik.

I barnets plan för småbarnspedagogik antecknas dessutom följande:

Pedagogiska stödformer

- lösningar som berör strukturer och dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken
- lösningar som gäller lärmiljöerna
- behövliga specialpedagogiska metoder
- metoder för växelverkan och kommunikation, till exempel användning av tecken och bilder
- verksamhetsätt för att barnet ska kunna vara del av barngruppens verksamhet, till exempel beaktande av hinderfrihet.

Strukturella stödformer

- att stärka kunnandet och den specialpedagogiska kompetensen som berör genomförandet av stödet
- lösningar angående personaldimensioneringen och personalstrukturen
- lösningar angående barngruppens storlek och gruppstrukturen
- tolknings- och assistenttjänster samt användning av hjälpmedel
- små- eller specialgrupp eller annan behövlig grupp sammansättning
- konsultation eller undervisning som ges på deltid eller heltid av en speciallärare inom småbarnspedagogik.

Vårdinriktade stödformer

- metoder som berör vård, omsorg och assistans
- verksamhet som tillgodoser behov av hälso- och sjukvård, till exempel hjälpmedel och assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar, medicinering, kost och rörlighet.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbete med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelning när det gäller hur stödet för barnet genomförs
- tjänster som tillhandahålls av specialister
- handledning och rådgivning av sakkunniga inom social- och hälsovården och andra sakkunniga
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem.

Utvärdering av effekten av stödet

- uppföljning av stödbehovet, hur väl det räcker till och hur det genomförs
- utvärdering av stödåtgärdernas effekt, slutsatser som dras och åtgärder som vidtas utifrån utvärderingen samt tidpunkter för utvärderingen.

5.6 Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster

Det ska utan dröjsmål fattas ett förvaltningsbeslut där man beslutar om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster för barnet utifrån en bedömning av behovet av stöd. ➤ Daghemsföreståndaren skickar senast två veckor före hörandet en skriftlig inbjudan till hörandet och ordnar hörandet av barnets vårdnadshavare och barnet före beslutet fattas om intensifierat eller särskilt stöd. På hörandet har de möjlighet att framföra sina åsikter om huruvida och hur intensifierat eller särskilt stöd ska ordnas. Det här antecknas på en särskild hörandeblankett.

Förvaltningsbeslutet fattas av chefen för småbarnspedagogiken. Beslutet är i kraft tills vidare. En besvär-anvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavaren kan söka ändring i beslutet genom besvär. Ett beslut ska alltid motiveras. I beslutet om intensifierat och särskilt stöd ska man ange och besluta om följande: stödformer, verksamhetsstället inom småbarnspedagogik och stödtjänster. ➤ Barnet som fått intensifierat eller särskilt stöd ska tas i beaktande i antalet barn eller anställda med vård- eller fostransuppgifter, om det inte finns en assistent för barnet på daghemmet eller familjedagvården.

➤ Förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd för barn inom privat småbarnspedagogik eller barn inom köpavtalsdagem, fattas av chefen för småbarnspedagogiken. Om småbarnspedagogiken för barnet ordnas som köpt tjänst ska förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogiken. ➤ I båda fallen fattas förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd av chefen för småbarnspedagogiken.

Barnets småbarnspedagogik kan ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik. ➤ I så fall fattar varje aktör ett beslut om intensifierat och särskilt stöd själv. Förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd ändras eller upphävs om behovet av stöd förändras i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över eller i samband med övrig utvärdering. ➤ Beslutet ska också ändras vid byte av verksamhetsställe för småbarnspedagogiken.

Stödtjänster till barnet

För ett barn med allmänt stöd ska vid behov, ett förvaltningsbeslut fattas om användningen av eventuella stödtjänster såsom tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel. ➤ Daghemsföreståndaren skickar en skriftlig inbjudan till ett hörande till vårdnadshavarna cirka två veckor före vårdnadshavarna och barnet hörs. Chefen för småbarnspedagogiken fattar ett förvaltningsbeslut om stödtjänsterna inom småbarnspedagogiken. Förvaltningsbeslutet kan omfatta rådgivning och undervisning som ges av en speciallärare och sådana tolkningstjänster, assistenttjänster och hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i småbarnspedagogiken.

Förlängd läroplikt

➤ Om barnet på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom uppenbart inte på nio år kan nå de mål som ställts för den grundläggande utbildningen i lagen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare, det vill säga när barnet är 6 år. Ett beslut om förlängd läroplikt ska i regel fattas innan läroplikten inleds. Vårdnadshavarens ansökan med bilagor lämnas in via daghemsföreståndaren till förvaltningen för beredning och chefen för småbarnspedagogiken för beslut. Dessutom fattas ett beslut om särskilt stöd inom förskoleundervisningen för barnet. För barnet upprättas en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP). Förskoleundervisningen för ett barn som omfattas av förlängd läroplikt kan räcka ett eller två år. Vårdnadshavaren beslutar om det 5-åriga barnet som har fått ett beslut om förlängd läroplikt ska delta i den förskoleundervisning som föregår läroplikten.

6

Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning

All småbarnspedagogisk verksamhet ska följa de allmänna mål och riktlinjer som fastställs i lagen, i överenskommelser och i dessa grunder för planen för småbarnspedagogik. Dessa mål och riktlinjer gäller även småbarnspedagogisk verksamhet som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.

▶ Privat anordnare av småbarnspedagogik i Helsingfors kan erbjuda småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning. Sådana är till exempel Steiner-, Montessori-,

Freinet- och Reggio Emilia pedagogiken, eller småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en viss åskådning. Inom privat småbarnspedagogik kan anordnas småbarnspedagogik med betoning av språk, musik, rörelse eller natur. Då vårdnadshavaren väljer en småbarnspedagogisk tjänst som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning ska vårdnadshavaren få tillräckligt med information om verksamhetens särskilda mål och värderingar.

Vad är framtiden? Framtiden är just här som vi är. Då när platsen var här så var den gammal. Man tittar in i glasögonen att man ser att tv:n skall gå på fast den ännu inte är på. Framtiden är så att man tittar i glasögonen så ser man vad som skall hända. Man ser vad som händer igår. Jag skulle vara vuxen. När man tittar framåt så är det framtiden.

Barns tankar om framtiden

7

Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken

S yftet med utvärderingen av verksamheten är att stödja genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planerna för småbarnspedagogik samt att utveckla småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska enligt lagen om småbarnspedagogik utvärdera sin verksamhet samt delta i utomstående utvärdering av sin verksamhet. Utvärderingen av verksamheten ska genomföras systematiskt och regelbundet. Systematisk utvärdering förutsätter att anordnaren har ett fungerande system för utvärdering. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogiken främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och verksamheten utvecklas.

7.1 Utvärdering och utveckling av småbarnspedagogiken och den pedagogiska verksamheten

S yftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik är en del av detta uppdrag. Verksamheten inom småbarnspedagogiken ska utvärderas och utvecklas på nationell nivå samt ur anordnar-, enhets- och individperspektiv.

Utvärderingen på nationell nivå har som uppdrag att stödja anordnarna av småbarnspedagogik i frågor som rör utvärdering och kvalitetshantering. De nationella utvärderingarna främjar utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå. Resultaten från utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

Utvärdering och utveckling av småbarnspedagogiken i Helsingfors

I Helsingfors förverkligas utvärderingen och utvecklingen av småbarnspedagogiken i enlighet med Nationella centret för utbildningsutvärderings (NCU) grunder och rekommendationer för kvalitetsutvärdering. Med stöd av principerna för en utvecklande utvärdering satsar man på utvärderingsprocessen och upprätthåller en öppen diskussions- och utvecklingskultur på verksamhetens olika nivåer för att förbättra småbarnspedagogikens kvalitet. Det väsentliga i kvalitets- och utvecklingsarbetet är att ledningen och personalen förbinder sig till arbetet och att utvärderingen stöder det dagliga arbetet på enhetsnivå. Utvärderingen bygger på dokumenterad information som samlas in med olika metoder.

Som anordnare av småbarnspedagogik utvärderar Helsingfors utöver strukturella faktorer också kvaliteten på den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken. Huruvida de mål som satts upp på lokal nivå för den pedagogiska verksamheten förverkligats utvärderas genom auditering och självut-

värdering som är gemensam för alla. Den information som erhållits från kundrespons och kundenkäter används för att utveckla och utvärdera verksamheten. Resultaten behandlas tillsammans med familjerna och används för att identifiera utvecklingsbehov.

Personalenkäter, olika undersökningar och verksamhetens nyckeltal är en viktig del av utvärderingen på lokal nivå. Information om utvärderingsresultaten ges både internt och externt.

Helsingfors stads personals målinriktade och planmässiga självutvärdering är av central betydelse för att kvaliteten inom småbarnspedagogiken ska kunna upprätthållas och utvecklas. I självutvärderingen ägnas särskild uppmärksamhet åt kvaliteten på och innehållet i växelverkan mellan personal och barn samt åt huruvida barnen bemötts sensitivt. Som stöd för de småbarnspedagogiska enheternas och barngruppernas självutvärdering har man tagit fram olika utvärderingsverktyg som enheterna kan använda utgående från de mål och kriterier som satts upp.

Utvärderingsverktyg är till exempel:

- ▶ Enhetens verksamhetsplan
- ▶ Gruppens pedagogiska plan
- ▶ Valssi självutvärdering
- ▶ KAMU utvärdering
- ▶ Läsecirkel
- ▶ Bedömning av nuläget inom småbarnspedagogiken i rörelse

Enhetens verksamhetsplan, gruppens pedagogiska plan och gruppportfolion bildar en pedagogisk dokumentationshelhet, som inbegriper planering, dokumentering, utvärdering och utveckling av verksamheten. Huruvida de mål som ställts upp i planerna har förverkligats utvärderas i enheterna i enlighet med den gemensamma bedömningsmodellen. I Helsingfors utför man ett enhetligt utvärderings- och utvecklingsarbete inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Enhetens verksamhetsplan

Verksamhetsenheterna inom småbarnspedagogiken upprättar årligen en verksamhetsplan utifrån planen för småbarnpedagogik i Helsingfors. I verksamhetsplanen beskrivs de pedagogiska principerna enligt vilka verksamheten ordnas och vilka åtgärder ska vidtas för att målen ska uppnås. Enheterna ställer upp mål för verksamheten baserad på tidigare utvärdering, på planerna för småbarnspedagogik och förskoleundervisning och på aktuell forskning inom småbarnspedagogiken. I Helsingfors har man på stadsnivå och på årsbasis en del gemensamma mål som har sitt ursprung i stadens strategi. Verksamhetsplanen och hur målen och kriterierna i den förverkligas utvärderas på enhets- och gruppnivå med hjälp av utvärderingstabellerna i verksamhetsplanen.

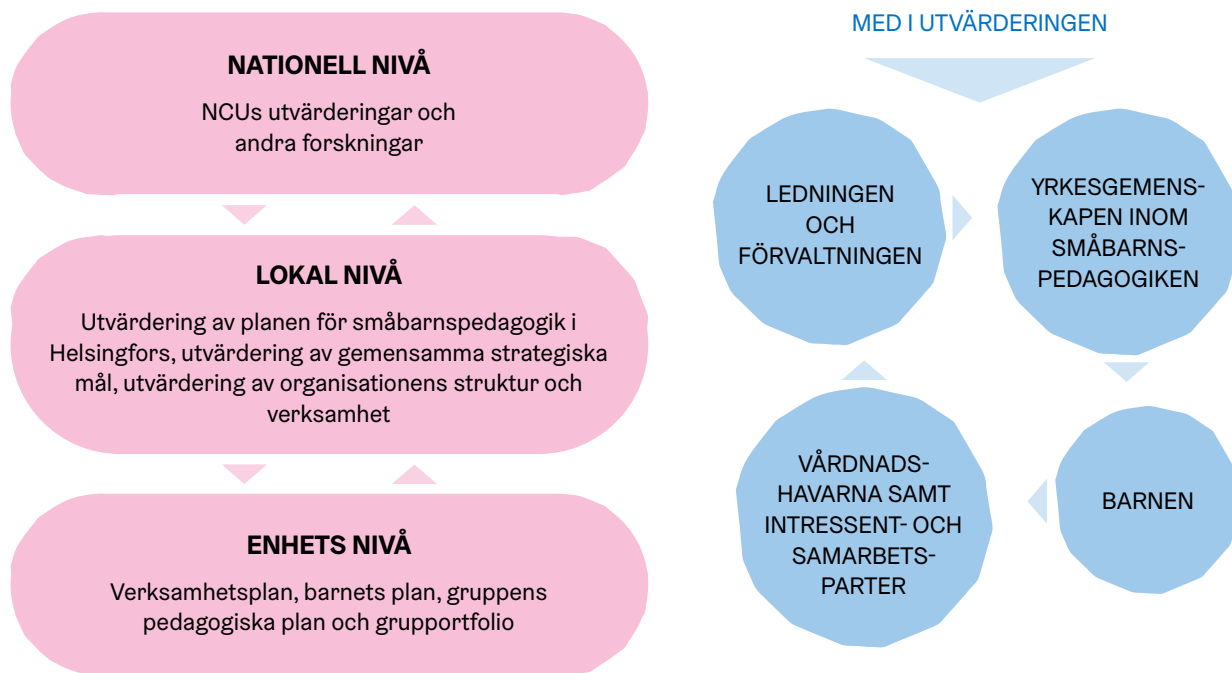
Gruppens pedagogiska plan och gruppportfolio

Den planmässiga pedagogiska verksamheten i grupperna inom småbarnspedagogiken baserar sig på mål och åtgärder. Målen grundar sig i sin tur på personalens observationer och barnens intresseområden, styrkor och behov som antecknats i barnens plan för småbarnspedagogik. Planeringen, utvärderingen och utvecklingen antecknas i gruppens pedagogiska plan. Den verksamhet som förverkligats utvärderas och dokumenteras i gruppportfolion tillsammans med barnen. Med hjälp av gruppportfolion synliggör vi barnens individuella perspektiv och därför är det relevant att dokumentera sker på olika sätt med hänsyn till barnets individuella behov och styrkor.

Barnets plan för småbarnspedagogik och förskoleundervisning

I barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas tillsammans med barnet och vårdnadshavarna, hur man har svarat på barnets behov ifråga om barnets växande, utveckling, lärande och stöd, och hur barnets styrkor och intresseområden har beaktats i gruppens verksamhet. Målet med barnets plan för småbarnspedagogik och förskoleundervisningen är att ta reda på hur de dokumenterade åtgärder och pedagogiska medel har främjat barnets lärande och välmående.

Småbarnspedagogikens kvalitet utvärderas på nationell, kommun- och enhetsnivå

Helsingfors